

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาสภาพการบริหารงานตามนโยบายสถานศึกษา 3D ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 เขต พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดสงขลา ได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. นโยบายการจัดการศึกษา
 - 1.1 การปฏิรูปการศึกษา
 - 1.2 นโยบายสถานศึกษา 3D
 2. การบริหารสถานศึกษาตามนโยบายสถานศึกษา 3D
 - 2.1 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา
 - 2.2 การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
 - 2.3 การบริหารตามนโยบายสถานศึกษา 3D
 3. ผู้บริหารโรงเรียน
 - 3.1 ความหมายของผู้บริหาร
 - 3.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร
 - 3.3 คุณลักษณะของผู้บริหาร
 4. บริบทการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 เขต พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดสงขลา
 5. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตัวแปร
 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นโยบายการจัดการศึกษา

1. การปฏิรูปการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุให้มีการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาขึ้น และกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มีการกำหนดหมวดว่าด้วย การปฏิรูปการศึกษาไว้ ประกอบกับคุณภาพทางการศึกษาของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นผลผลิตของระบบการศึกษายังไม่ตรงกับความคาดหวัง ทำให้คนไทยไม่สามารถก้าวเข้าสู่การแข่งขันในระดับโลกได้

กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะหน่วยงานหลักที่ดำเนินการปฏิรูปการศึกษา จึงได้ดำเนินการเพื่อปฏิรูปการศึกษา โดยได้กำหนดขอบข่ายของการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์และเพื่อรองรับการดำเนินงานตามแนวทางกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติให้เกิดผลในทางปฏิบัติและเพื่อเตรียมเยาวชนของชาติให้มีความรู้ความสามารถ ได้มาตรฐานสูงเหมาะสมกับความต้องการของสังคมยุคโลกาภิวัตน์

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้อธิบายการดำเนินการปฏิรูปว่า ได้เริ่มดำเนินการปฏิรูป การศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นมา โดยได้กำหนด ขอบข่ายการปฏิรูปการศึกษาเป็นไปเพื่อ ปรับปรุงการดำเนินงานทางการศึกษาและแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่เดิมให้เบาบางลงหรือหมดไป รวมทั้งเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามต้องการ และยกระดับคุณภาพมาตรฐาน การศึกษาให้สูงขึ้น มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพัฒนาประเทศชาติ อยู่ใน สังคมโลกอย่างเป็นสุข โดยกำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไว้ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ให้เด็กได้เรียนอย่างมีความสุข มีอาคารเรียน เพียงพอ อุปกรณ์ทันสมัย มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน และใช้สถานศึกษาให้เกิดประโยชน์เต็มที่
- 2) การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาครูให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ เป็นปวงชนียบุคคลและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู
- 3) การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ดาวเทียม ใยแก้วนำแสง คอมพิวเตอร์ พัฒนาสื่อการสอนยุคใหม่ เช่น วีดีโอ ซีดีรอม พัฒนาระบบการเรียนด้วย ตนเอง สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้ก้าวทันยุคโลกาภิวัตน์
- 4) การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ให้หน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการร่วมมือกัน ทำงานมากขึ้น ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนปฏิรูปการศึกษา จัดให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างน้อย 12 ปี และปรับระบบประเมินผลงานให้สนองการปฏิรูป

สุรัฐ ศิลปะอนันต์(2545: 18-27) อธิบายแนวคิดขั้นพื้นฐานในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา มีดังนี้

- 1) เป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษา คือ “การเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ในระดับสากล”
- 2) การปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและสถานการณ์ ในอนาคต จะต้องเน้นการพัฒนา “คุณภาพการศึกษา” โดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 3) การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ต้องเน้นการปฏิรูปกระบวนการเรียน การสอนที่แท้จริงของครูแต่ละคน วิธีการเรียนของผู้เรียนและการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนเป็นหลัก
- 4) การปฏิรูปการศึกษา (โดยเฉพาะในระดับโรงเรียนหรือสถานศึกษา) จะครบถ้วนสมบูรณ์ ต้องปฏิรูปทั้ง 3 มิติ คือ องค์ประกอบหลัก ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และปัจจัยสร้างเสริมการเรียน
- 5) องค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูป กระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และปฏิรูปการบริหารจัด การศึกษา

สุรัฐ ศิลปะอนันต์ (2545: 38) กล่าวว่า การดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษานั้นยุทธศาสตร์ หลัก 5 ประการ

- 1) กระจายอำนาจให้สถานศึกษาและหน่วยปฏิบัติมีอิสระ และความคล่องตัวในการบริหาร งานที่รับผิดชอบ
- 2) ใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาทุกระดับ
- 3) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

4) ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

5) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

สุรัสวดี ศิลปอนันต์ (2545: 47) อธิบายถึงปัจจัยการเสริมการเรียนรู้ (ETHOS) ที่สำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ ได้แก่

- 1) ภาวะผู้นำทางการสอนแข็ง
- 2) มีความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง
- 3) มีจุดเน้นของการสอน (ของครู) ที่ชัดเจน
- 4) บรรยากาศสิ่งแวดล้อมเกื้อกูลต่อการเรียนของเด็ก
- 5) มีการติดตามความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ
- 6) ประชาชน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) มีส่วนร่วม
- 7) มีเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) กล่าวว่า จากการประมวลข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการคณะต่างๆ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งขึ้น พอสรุปภารกิจที่กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเพื่อรับรองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในเรื่องดังนี้

- 1) การจัดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี (รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาปฐมวัย การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส)
- 2) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา (รวมการจัดการของกรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันราชภัฏ)
- 3) การส่งเสริมการศาสนาและวัฒนธรรม
- 4) การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
- 5) การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการจัดทำหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน
- 6) การประกันคุณภาพ
- 7) การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ (รวมการปรับโครงสร้างการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมของชุมชนและการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา)
- 8) การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 9) การส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์การปกครองท้องถิ่น
- 10) การปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง
- 11) การส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชน
- 12) การจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส
- 13) การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม
- 14) การกีฬา อยู่ในระหว่างการศึกษาข้อมูลเพื่อจะกำหนดเป็นกรอบภารกิจหลักหรืออาจแทรกอยู่ในกลุ่มอื่น

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) กล่าวว่า จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) เน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา

- 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย
- 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
- 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา

หลักการและกรอบแนวคิด เน้นการปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้ พร้อมทั้งเสนอกลไกที่จะก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบ และพิจารณาระบบการศึกษาและเรียนรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องเชื่อมโยงการพัฒนาระบบอื่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เกษตรกรรม สาธารณสุข การจ้างงาน เป็นต้น

วิสัยทัศน์ คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพภายในปี 2561 มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลัก 3 ประการ คือ

- 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย
- 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้
- 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา

ปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

สยามธุรกิจ (2552) อธิบายว่า การปฏิรูปการศึกษาเป็นความพยายามที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา อันได้แก่ สถานศึกษา หลักสูตร ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ตำราเรียน และอาคาร สถานที่ ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงต้องอาศัยทั้งศาสตร์ และศิลป์ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ ตั้งแต่ปฐมวัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถสื่อสาร คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา ริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทำงานเป็นกลุ่มได้ มีศีลธรรม คุณธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและภูมิใจในความเป็นไทย ก้าวทันโลก เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพ มีทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ ทำงานมีประสิทธิภาพ มีโอกาสเรียนรู้อย่างเท่าเทียมเสมอภาค

2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ เป็นผู้อำนวยการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบ กระบวนการผลิต และพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถดึงดูดคนเก่งและดี มีใจรักมาเป็นครูอย่างต่อเนื่อง มีสภาวิชาชีพที่เข้มแข็ง บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบและแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) พัฒนาการบริหารจัดการใหม่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชุมชน เอกชน และทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใสเป็นธรรม ตรวจสอบได้ มีการนำระบบและวิธีการบริหารจัดการแนวใหม่ควบคู่การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารจัดการการเงินและงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเลือกรับบริการ

ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาเป็นความพยายามที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามต้องการ และยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นประเด็นหลักสามประการคือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเรียนรู้ของคนไทย 2) โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนทุกส่วนของสังคมในการบริหาร และจัดการสถานศึกษาซึ่งทั้งสามประการนี้จะส่งผลให้คนไทยยุคใหม่ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่านและมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม มีศีลธรรมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียงและสามารถก้าวทันโลก

2. นโยบายสถานศึกษา 3D

สำนักกิจการพิเศษ สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ(2552: 1) ได้อธิบายความเป็นมาของนโยบายสถานศึกษา 3D ว่า ในปีพ.ศ.2552 จรินทร์ ลักษณะวิศิษฏ์ ขณะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้คนไทยทุกคน ได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าประสงค์ คือ เก่ง ดี มีสุข จึงได้มอบนโยบายสถานศึกษา 3D เพื่อให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงาม 3 ด้าน คือ

Democracy (ยึดมั่นประชาธิปไตย) มีความตระหนักเห็นความสำคัญศรัทธา และเชื่อมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

Decency (มีคุณธรรม ความเป็นไทย) เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมความดีงาม รู้ผิดชอบชั่วดี มีจิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และยึดถือปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิตแห่งความเป็นไทย

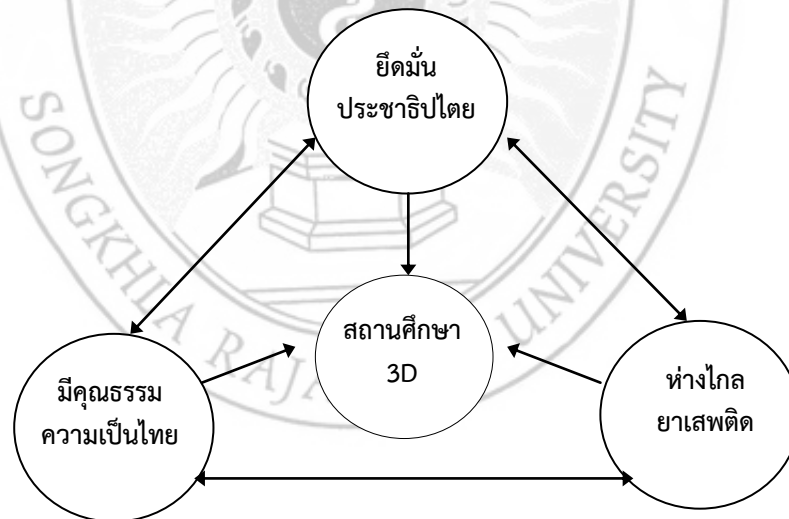
Drug-Free (ห่างไกลยาเสพติด) รู้จักหลีกเลี่ยง ป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากยาเสพติด

สำนักกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552: 2-7) อธิบายว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเป็นนโยบายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเมื่อเดือนมิถุนายน และต่อมาได้มีการประกวดตราสัญลักษณ์/เรียงความ และประกาศใช้ตราสัญลักษณ์ได้มีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐาน

ประกาศใช้เพื่อให้หน่วยงานและสถานศึกษาทุกสังกัดมีความเข้าใจ และสามารถนำนโยบายสถานศึกษา 3D ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

กรอบแนวคิด

การจัดการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์จึงเปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาแต่ละช่วงชั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัด สามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพ อีกด้านหนึ่งคือ เป็นการบ่มเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝังและปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่ขึ้น ในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด และหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมจัดการศึกษา จึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นภารกิจทั้ง 3 ด้าน (3D) ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความดี (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-free)

ภาพ 2 องค์ประกอบตามนโยบายสถานศึกษา 3D

ที่มา: สำนักกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 2

คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

- 1) ด้านประชาธิปไตย (Democracy) มีความตระหนัก เห็นความสำคัญ ศรัทธา และเชื่อมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งรังเกียจการทุจริตและต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง
- 2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นไทย(Decency) มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และยึดถือปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิต
- 3) ด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-Free) รู้จักหลีกเลี่ยงห่างไกลยาเสพติด

แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3D

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี 3 ด้าน คือ ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นไทย และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติดอย่างยั่งยืน

พันธกิจ

1) จัดการเรียนรู้ ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด

2) ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษาสู่ระดับ 3D

ยุทธศาสตร์

1) สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่ดี มุ่งมั่นพัฒนาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

2) มีกา รจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรม ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้และ

คุณลักษณะ 3D แก่ผู้เรียน

3) จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการทำงานให้เป็นแบบอย่างที่ดี เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียน

ประเด็นยุทธศาสตร์

การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

เป้าประสงค์

1) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานตามนโยบายสถานศึกษา 3 D ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นไทย และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด

2) สถานศึกษาได้รับการรับรองคุณภาพและมาตรฐานระดับ 3 D ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นไทย และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด

ตัวชี้วัดและเป้าหมาย

1) ร้อยละจำนวนผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D (ร้อยละ 80)

2) ร้อยละของจำนวนครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีองค์ความรู้และปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D (ร้อยละ 80)

- 3) ร้อยละของจำนวนสถานศึกษาที่มีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D (ร้อยละ 100)
- 4) ร้อยละของจำนวนสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพ สถานศึกษา 3D (ร้อยละ 80)
- 5) ร้อยละของจำนวนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีระบบบริหารจัดการความรู้และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาจนผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3 D (ร้อยละ 80)

กลยุทธ์

- 1) เร่งรัดพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนทุกระดับ
- 2) จัดการเรียนรู้ ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด ในระบบการศึกษา
- 3) พัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีองค์ความรู้และทักษะการจัดการกิจกรรมที่มีคุณภาพ
- 4) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารเพื่อการเรียนรู้
- 5) ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D

หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการตามนโยบายสถานศึกษา 3D มีดังนี้

ตาราง 1 หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการตามนโยบายสถานศึกษา 3D

ส่วนราชการ/ หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
1. สำนักงานรัฐมนตรี	1. ประสานการกำหนดนโยบายสู่การปฏิบัติ 2. ประสานการติดตาม ผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบาย
2. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	1. กำหนดแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3D
2.1 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย	2. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3D
2.2 สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน	3. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3D 4. สนับสนุนให้ระบบเครือข่ายในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 5. กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน
3. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	- จัดทำเกณฑ์ประเมินมาตรฐานคุณภาพ 3ดี ให้เป็นเกณฑ์มาตรฐานระดับประเทศ

ตาราง 1 (ต่อ)

ส่วนราชการ/ หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3D 2. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3D 3. สนับสนุนให้ระบบเครือข่ายในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4. กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษาในสังกัด จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3D
5. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3D 2. สนับสนุนให้ระบบเครือข่ายในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3. กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษาในสังกัด

ที่มา: สำนักกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 3.

แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาตามนโยบายสถานศึกษา 3D

1) หลักการ

1.1) สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด ต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามนโยบายสถานศึกษา 3D ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-free)

1.2) เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน คุณภาพที่กำหนดให้เสนอหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายในพื้นที่ พิจารณาคัดเลือกตามลำดับจนถึงกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอรับใบประกาศเกียรติคุณจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

1.3) เกณฑ์การประเมินคุณภาพสถานศึกษา ๓D จะพิจารณาคัดเลือกโดยผู้ทรงรับรองจากคณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรหรือหน่วยงานในพื้นที่ ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด ตามลำดับ

2) ขั้นตอนการดำเนินงานคัดเลือกสถานศึกษา 3D

2.1) จัดทำรายละเอียดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3 D โดยพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้

2.1.1) มีการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

- 2.1.2) มีการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 2.1.3) ผู้เรียน ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเองและมีผลการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง
- 2.1.4) ชุมชน องค์กร หรือเครือข่ายในพื้นที่มีส่วนร่วม
- 2.2) กำหนดแผนการดำเนินงาน
- 2.2.1) ประกาศนโยบายและแนวทางการดำเนินโครงการ
- 2.2.2) จัดกิจกรรมประกวดตราสัญลักษณ์เรียงความเรื่องนโยบายสถานศึกษา
- 3D
- 2.2.3) กำหนดเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D
- 2.2.4) หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายระดับเขตพื้นที่ เขตตรวจราชการ พิจารณาคัดเลือกเพื่อค้นหาสถานศึกษาตัวอย่าง
- 2.2.5) จัดกิจกรรมนำเสนอผลการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อขยายผล
- 2.2.6) มอบหมายผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการและสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา ตรวจสอบติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมโครงการของสถานศึกษา
- 2.2.7) ประกาศผลการพิจารณาคัดเลือกสถานศึกษาและจัดพิธีมอบรางวัล
- 2.3) ดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
- 2.3.1) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- 2.2.2) สร้างการมีส่วนร่วมโดยจัดประกวดตราสัญลักษณ์ให้นักเรียน นักศึกษาเสนอผลงานเพื่อใช้เป็นเครื่องหมายในการรณรงค์
- 2.2.3) ดำเนินการคัดเลือกและประเมินผล โดยมอบหมายความรับผิดชอบในทุกระดับดังนี้
- ระดับจังหวัด มอบหมายให้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต ดำเนินการคัดเลือกและประเมินผลสถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด
- ระดับเขตตรวจราชการ มอบหมายให้ สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาทุกเขต ดำเนินการคัดเลือกและประเมินผลสถานศึกษาภายในเขตตรวจราชการ โดยมีผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งผู้แทนขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ
- ระดับประเทศ มอบหมายให้องค์กรหลักและหน่วยงานที่มีสถานศึกษาในสังกัดร่วมดำเนินการ โดยมีสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นฝ่ายเลขานุการ
- 3) แนวทางกิจกรรม
- เป็นกิจกรรมเชิงลึกที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ ที่มุ่งเป้าหมายทำให้ผู้เรียนมีประชาธิปไตยต่อต้านการทุจริต ซื่อสัตย์ ขายเสีย อยู่ในมนอนสำนึก รับผิดชอบชีวิต มีวิถีปฏิบัติอันดีงามในชีวิตจริง และมีส่วนร่วมต่อต้านยาเสพติดอย่างจริงจัง
- 4) หลักการจัดกิจกรรม
- 4.1) กำหนดในแผนงาน/ โครงการประจำปีของสถานศึกษา

- 4.2) สอดแทรกในเนื้อหาวิชาในการจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 4.3) มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน
 - 4.4) ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น
 - 5) ตัวอย่างกิจกรรม
 - 5.1) กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย
 - 5.1.1) กิจกรรมที่สอดคล้องกับ บริบทของสถานศึกษาและชุมชน เช่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรม อบต.น้อย/เทศบาลน้อย จัดให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้
 - 5.1.2) การดำเนินงานสถานักเรียนนักศึกษา กรรมการนักเรียนนักศึกษา
 - 5.1.3) การจัดค่ายประชาธิปไตย/กิจกรรมประชาธิปไตยลงสู่ชุมชน
 - 5.1.4) การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสำนึกความรักชาติ
 - 5.1.5) นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา
 - 5.2) กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย
 - 5.2.1) กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา วัด ศาสนสถาน และชุมชน เช่น ส่งเสริมครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมจิตอาสา ค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรม จัดให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ ทางศาสนา
 - 5.2.2) กิจกรรมที่ส่งเสริมการนิยมไทย ประวัติศาสตร์ชาติไทย หรือความภูมิใจ ในความเป็นไทย
 - 5.2.3) มีการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 5.3) กิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
 - 5.3.1) มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การคัดกรองกลุ่มเสี่ยง การช่วยเหลือแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ทำให้จำนวนนักเรียน นักศึกษาที่มีความเสี่ยงลดลง
 - 5.3.2) ส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสม เช่น กิจกรรมนักเรียนแกนนำ ครูแกนนำ กิจกรรมรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (สถานศึกษาปลอดบุหรี่) กิจกรรม/ชมรม TO NUMBER ONE การประกวดดนตรี แข่งขันกีฬา เปิดเวทีให้แสดงออก การจัดนิทรรศการความรู้
 - 5.3.3) การบริหารจัดการด้านสวัสดิการศึกษา เช่น การขจัดมูมอับลับตา
 - 5.3.4) มีแหล่งเรียนรู้ด้านยาเสพติด
 - 5.3.5) มีการประสานความร่วมมือการดำเนินงานร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น
- นโยบายสถานศึกษา 3D มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงงาม เป็นการบ่มเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝังและปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อนอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักรับบทบาทหน้าที่ขั้นในจิตใจ เพื่อให้ ผู้เรียนสามารถดำรง ตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุขสถานศึกษา จึงมีส่วนสำคัญใน การจัดการเรียนการสอนและ จัดกิจกรรมที่จะส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยการประสานความร่วมมือกับทุก ภาคส่วนจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นภารกิจทั้ง 3 ด้าน(3D) ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย(Democracy) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-free)

การบริหารสถานศึกษาตามนโยบายสถานศึกษา 3D

1. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารสถานศึกษา

สำนักนายกรัฐมนตรี (2552) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การบริหารจึงเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการทางสังคม

คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552: 4-5) อธิบายว่า การบริหารโรงเรียนที่เปิดระดับสอนมัธยมศึกษาตามขอบข่ายและมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ได้แบ่งงานออกเป็นกลุ่มงานได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยภาพรวมแล้วการบริหารงานประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ดังนี้

- 1) งานแผนงานและประกันคุณภาพ
- 2) งานวิชาการ
- 3) งานกิจการนักเรียน
- 4) งานบุคคล
- 5) งานการเงินและพัสดุ
- 6) งานบริการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 7) งานชุมชนและภาคีเครือข่าย

สำนักกิจการพิเศษ สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552: 10) อธิบายว่า การบริหารจัดการสถานศึกษา 3D หมายถึง การที่สถานศึกษามีกระบวนการจัดการเพื่อเร่งรัดพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ มีความรู้ มีเจตคติที่ดีและมีพฤติกรรมตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ Democracy ยึดมั่นประชาธิปไตย Decency มีคุณธรรม จริยธรรมความเป็นไทย Drug-Free ห่างไกลยาเสพติด โดยจะต้องมีการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวนโยบายสถานศึกษา 3D

ซึ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษาดังกล่าว สามารถนำหลักการแนวคิดทางการบริหารการศึกษามาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3D ได้ดังนี้

การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management: SBM)

อุทัย บุญประเสริฐ (2543: 9-13) ได้กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือ School Based Management ใช้อักษรย่อภาษาอังกฤษว่า SBM มาจากคำเต็มและมีความหมายดังนี้

SBM มาจากคำเต็มและมีความหมายดังนี้

S - School เป็นคำนาม แปลว่า โรงเรียน

B - Based เป็นคำคุณศัพท์ แปลว่า เกี่ยวกับฐานหรือพื้นฐาน

M - Management เป็นคำนาม แปลว่า การบริหารและการจัดการ

นั่นคือ School Based Management หมายความว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารและการจัดการหรือการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเกิดจากแนวคิดเรื่องการปฏิรูปการศึกษาและการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่มีอยู่ในมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีสาระสำคัญดังนี้

“ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง”

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management: SBM) จึงเป็นแนวคิดทางการบริหารและการจัดการศึกษา ที่ให้มุ่งสถานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนด โดยมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจที่จะพัฒนานโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาและร่วมกับบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา ทั้งทางด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารทั่วไป โดยมุ่งเน้นผลผลิตของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องยึดถือหลักการดังนี้

1) ยึดถือนโยบายเป้าหมายและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของชาติและกรมต้นสังกัดในการนำโรงเรียนสู่การปฏิบัติ โดยการจักระบบการบริหารด้วยตนเอง (Self-Managing) อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล ได้แก่

1.1) กำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงานของโรงเรียนด้วยตนเอง

1.2) กำหนดวิธีดำเนินงานด้วยตนเอง

1.3) กำหนดหลักการ/เกณฑ์ในการระดมทรัพยากรและการบริหารงบประมาณด้วย

ตนเอง

1.4) กำหนดวิธีการประเมินตนเอง

2) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา (Stakeholders) ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาชิกในชุมชน ศิษย์เก่า ผู้บริหารโรงเรียน และตัวแทนนักเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณบุคลากรและวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการและความคาดหวังของสังคม

หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการลดบทบาทการจัดการศึกษาส่วนกลางและเพิ่มบทบาทการจัดการศึกษาให้ท้องถิ่น สถานศึกษาเป็นหลักสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา มีหลักการและแนวคิดสำคัญในเรื่องต่อไปนี้

1) การกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยการตัดสินใจและใช้อำนาจของสถานศึกษาผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในงานด้านวิชาการ เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน งานบุคลากร งานบริหารงานงบประมาณและงานบริหารทั่วไป

2) การมีส่วนร่วม (Participation) โดยการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู-อาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของการบริหารและการจัดการศึกษา

3) การพัฒนาระบบสารสนเทศ (Information) โดยการกระจายสารสนเทศจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา รวมทั้งจากผู้บริหารสู่ครู ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และประการสำคัญสารสนเทศจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจทั้งทางด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารทั่วไป

4) การพัฒนาความรู้และทักษะ (Knowledge and Skill) สถานศึกษาจะต้อง พัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับ ผู้ปกครองและชุมชน ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-Based Budgeting: PBB) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น

5) การตรวจสอบและความโปร่งใส (Accountability and Transparency) โดยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถตรวจสอบความถูกต้องยุติธรรม มีความชัดเจนในการบริหารและจัดการของสถานศึกษาได้ ซึ่งการกำหนดนโยบาย และควบคุมมาตรฐานตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการ เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานให้เป็นไปตามนโยบายแห่งชาติเป็นหน้าที่ขององค์กรอิสระ

6) การสร้างแรงจูงใจ (Rewards) สถานศึกษามีอิสระในการบริหารและจัดการ โดยมุ่งเน้นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดการสร้างพลังและความเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน

สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีตัวบ่งชี้ 2 ประการ คือ

1) การยึดหลักการบริหารตนเอง (Self Managing) โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการ คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง อย่างมีระบบโดยเริ่มเป็นขั้นตอน เช่น

1.1) กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานและเป้าหมายความสำเร็จ

1.2) กำหนดวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบโดยใช้วงจรคุณภาพตามมิ่ง (Plan - Do - Check - Action: P-D-C-A)

1.3) กำหนดหลักเกณฑ์ในการทำงานของบุคลากรของโรงเรียนให้เป็นทิศทางเดียวกัน โดยจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติของในโรงเรียนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับโรงเรียน ฝ่าย/หมวด/งานและบุคคล

1.4) กำหนดวิธีการประเมินผลการดำเนินงาน/ปฏิบัติงานของตนเอง

2) การยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดียึดหลักคุณธรรม โปร่งใสและสนองประโยชน์ต่อองค์กร ชุมชน และประเทศชาติโดยดำเนินการดังต่อไปนี้

- 2.1) ทบทวนระบบโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน
- 2.2) จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับลักษณะงานในความรับผิดชอบ
- 2.3) กำหนดระเบียบ/ข้อถือปฏิบัติในกระบวนการบริหารจัดการ
- 2.4) เน้นการดำเนินงานอย่างมีอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อการนำไปสู่การยอมรับของระบบการบริหารของโรงเรียน

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Administration)

วินัย ดิสงศ์ (2550) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกัน เพื่อจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลโดยการมีส่วนร่วมจะอยู่ในขั้นตอนใดก็ตามขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถประสบการณ์ ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการเพื่อการบริหารงาน มีสาระสำคัญดังนี้

ประเภทของการบริหารแบบมีส่วนร่วมแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1) บุคคลภายในองค์กร จะประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชา (ผู้บริหารระดับสูง) ผู้บริหารระดับกลาง (กลุ่มงานต่างๆ) และผู้ปฏิบัติ (คนงาน ผู้ทำงานระดับล่าง) สายสัมพันธ์ของบุคคลในองค์กรเป็นไปตามลักษณะบังคับบัญชาตามลำดับ โดยทั่วไปขององค์กรจะมีข้อกำหนดไว้เป็นแนวทางอย่างชัดเจน ซึ่งทุกระดับต้องปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการเสมอ การมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการในองค์กรจึงเป็นในทิศทางเพื่อการปรับปรุงพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องของการดำเนินการในแต่ละองค์ประกอบ ความจำเป็นของการมีส่วนร่วม อาจไม่ทั้งหมดของบุคคลในทุกระดับ อาจเฉพาะเพียงแต่ในระดับเดียวกันเท่านั้นหรือเหนือขึ้นไปในระดับหนึ่งก็เป็นไปได้ ลักษณะการมีส่วนร่วมของการจัดการหรือบริหารภายในองค์กรมีรูปแบบต่างๆ ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม รูปแบบเบื้องต้นก็คือ การเสนอ เช่น ข้อคิดเห็นเป็นเอกสารผ่านกระบวนการสอบถามหรือโดยส่งเอกสาร

2) บุคคลต่างองค์กร จะประกอบด้วยในหลายลักษณะขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่จัดกระทำในระดับผู้บริหารระดับสูง การมีส่วนร่วมจะเป็นในรูปของการให้ความคิดเห็นแลกเปลี่ยนหรือสนับสนุนเพื่อการจัดการหรือระดับผู้ปฏิบัติก็เป็นในทิศทางของการจัดการร่วมกันในกิจกรรมอย่างเดียวกัน ทั้งนี้โดยผลประโยชน์ขององค์กรทั้งสองต้องไม่ขัดแย้งหรือมีการสูญเสียผลประโยชน์ต่อกันในรูปใดๆ

ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นเหตุผลที่จำเป็นต่อการบริหารหรือการจัดการองค์กร คือ

- 1) ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง
 - 2) กระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้กว้างขวางและเกิดการยอมรับได้
 - 3) เป็นหลักการของการบริหารที่เป็นผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ด้วยเหตุผล วิจารณ์การเพื่อความคิด การระดมความคิด ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจได้
 - 4) ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้งได้
- แนวทางการสร้างและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการ บริหารงานขององค์กรใดๆ นั้น มีรูปแบบอยู่หลายสถานะ สิ่งที่จะส่งผลต่อการเกิดบรรยากาศเพื่อทุกคนและยังไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายที่ต้องการนั้นมีความจำเป็นในทิศทางของการสร้างและสนับสนุนคือ

1) การพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการที่บุคคลในฐานะต่างๆ ต้องก่อความรู้สึกละและสร้างแรงกระตุ้นต่อบุคคลอื่นให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจว่าเหตุแห่งความคิด จะได้รับการสนับสนุน

2) การริเริ่มลักษณะแห่งพฤติกรรมบุคคล เป็นข้อคิดแห่งการสร้างรูปลักษณ์ของการแสดงออกของบุคคล ลดและขจัดปมความคิดแย้งหรือความขลาดกลัวจากพฤติกรรมบุคคลให้ลดน้อย สร้างความกล้าต่อการแสดงออก

3) โอกาสเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใดๆ หรือประสบการณ์มักถูกปิดกั้นด้วยคำสั่งหรือความคิดเบื้องบน การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนย่อมส่งผลต่อเหตุและผลในการพัฒนาความคิดต่างๆ ได้

4) การสนับสนุนแนวความคิดที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ ซึ่งการสนับสนุนแนวคิดเหล่านั้นสามารถดำเนินการในทิศทางของงบประมาณหรืออื่นใดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลแห่งการสร้างสถานะบุคคลให้ไว้วางใจองค์กรให้ความร่วมมือต่อองค์กรได้มาก

5) สถานการณ์เพื่อการบริหารหรือจัดการ ผู้บริหารต้องคำนึงสถานการณ์ในการจัดการงานด้วยเสมอ เพื่อผลสูงสุดการเลือกแบบการบริหารใดๆ ย่อมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมได้ ปัจจุบันการบริหารส่วนใหญ่มุ่งแบบการมีส่วนร่วม เพราะเป็นการเปิดโอกาสแห่งบรรยากาศการริเริ่มสร้างสรรค์

6) การมองหาความคิดเฉพาะในส่วนที่ดี เป็นมุมมองของการบริหารที่ต้องการผลสัมฤทธิ์ว่าเมื่อบุคคลใดเสนอแนวคิดเพื่องานแล้วควรได้เห็นความเหมาะสมและทิศทางการเสนอของบุคคลอื่นๆ ด้วยดี มิใช่มุ่งแนวทางเพื่อความขัดแย้งหรือสร้างฐานการไม่ยอมรับให้เกิดขึ้น

7) จูงใจให้เกิดการสร้างกระบวนการความคิดให้เกิดในทุกกลุ่มงาน การสร้างแรงจูงใจย่อมเป็นผลต่อบุคคลที่ก้าวมาสู่การต้องการมีส่วนร่วมเสมอหากผลตอบแทนเหล่านี้มีคุณค่าและประโยชน์ต่อตน ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับปฏิกิริยาของบุคคลโดยรวมขององค์กรด้วยว่าจะทำให้ได้เพียงใด ปัญหาและข้อจำกัดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม สิ่งที่ไม่เป็นผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานการมีส่วนร่วม คือ

1) ลักษณะการสื่อสารในองค์กรและ ระหว่างบุคคลไม่เหมาะสมมักเกิดจากการมีข้อมูลหรือการมีคำสั่งที่ถ่ายทอดไม่ชัดเจน เป็นผลให้นำไปสู่การปฏิบัติได้ไม่ดี การตีความทำให้การปฏิบัติเป็นข้อโต้แย้งหรือถกเถียงไม่สามารถนำไปสู่การตัดสินใจได้ดีทำให้ความร่วมมือลดลงหรือขาดหายไป มีผู้ก่อความอาจเป็นเอกสารที่มีการสั่งการขัดแย้งกันเองหรือผู้ปฏิบัติที่มีปฏิกิริยาขัดแย้งขึ้นนำการปฏิบัติ ทำให้การดำเนินการในเรื่องต่างๆ ลดบทบาทความร่วมมือลง ทิศทางการสื่อสารของบุคคลในองค์กร ซึ่งจะมีการสื่อสารต่อกันได้ในแนวบนลงล่าง จากล่างขึ้นบนหรือในแนวระดับเดียวกัน การสื่อสารแต่ละแนวย่อมส่งผลต่อการสั่งการ การตัดสินใจ หากกลุ่มบุคคลของแต่ละแนวมีแนวคิดแตกต่างกัน

2) พฤติกรรมหรือแรงจูงใจต่อบุคคลไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม อาจเกิดจากการใช้ทฤษฎีแรงจูงใจในการจัดกระทำไม่ถูกต้อง อาทิ การนำเอาความพอใจเป็นหลักหรือการนำเอาความต้องการของมนุษย์เป็นหลักมาใช้ในรอบแนวคิดการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งอาจส่งผลต่อการโต้แย้งหรือไม่พอใจเกิดขึ้นทำให้การอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ถดถอยลงหรือพฤติกรรมของบุคคลมีอคติต่อองค์กร

ยอมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมเพราะถ้าบุคคลเห็นว่าองค์กรหรือบ้านของตนเองที่อยู่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสมแล้วการกระทำใดๆ ย่อมขัดแย้งและไม่เอื้อประโยชน์ได้

3) ผู้นำมีปัญหา สาเหตุที่กล่าวถึงกรณีการไม่สามารถบริหารงานได้อย่างดีในการมีส่วนร่วมมีผลมาจากผู้นำในระยะเริ่มต้น อาทิ คนทุกคนมีจุดมุ่งหมายในชีวิตเพื่อความต้องการในปัจจุบันและอนาคตในกรณีต่างๆ อาทิ มีความเป็นอยู่บนชีวิตที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยในตนเองและครอบครัว มีความรัก มีหน้ามีตาในสังคม มีการยอมรับยกย่องนับถือและมีความสำเร็จในชีวิตเมื่ออยู่ในองค์กรแต่ประสบปัญหากดดันและไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำกลุ่มหรือองค์กรยอมเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบและเป็นความขัดแย้ง การขาดแรงจูงใจในการนำไปสู่ความสำเร็จของงาน เหตุด้วยผู้นำขาดภาวะการเรียนรู้ ไม่มีความชำนาญ ไม่มีความเชื่อมั่นตนเองหรือมีโรคภัยเบียดเบียน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นผลทางจิตใจต่อการมีส่วนร่วมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานผู้นำขาดมนุษยสัมพันธ์ความรับผิดชอบหย่อนคุณธรรมและทักษะการเรียนรู้จากงานเป็นผลให้ ไม่สามารถเข้ากับบุคคลได้อย่างดีทำให้การนำเสนอความต้องการหรือการตัดสินใจเพื่อกลุ่มหรือส่วนร่วมเป็นไปได้โดยยากหรือไม่เหมาะสม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่ทุกคนในองค์กรหรือต่างองค์กรได้มีโอกาสจัดกระทำการทำงานตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ผู้นำในการบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี มีทักษะในงานและความฉลาด มีความสามารถในแง่การตัดสินใจ มีมนุษยสัมพันธ์และคุณธรรมในการปฏิบัติงานและมีความสามารถในบทบาทของตนเองอย่างดี กระบวนการบริหารจึงจะบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ต้องการได้ด้วยดี

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการของการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ภายใต้การบริหารจัดการที่เป็นระบบ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน อันนำไปสู่การจัดการศึกษาที่เป็นไปตามนโยบายและเกณฑ์ที่กำหนด

2. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ความหมายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

พนมพันธ์ ไชยเพชร (2542: 25) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า การจัดการศึกษาระดับมัธยมมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจและ ความถนัดของตนเอง ทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบงานและอาชีพตามควรแก่วัย ส่วนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบงานและอาชีพ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

วิจิต รุ่งศรีทอง (2545: 43) การมัธยมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาที่สืบทอดต่อเนื่องจากการศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ประสบการณ์ทักษะ กระบวนการทำงานและการประกอบอาชีพที่ดีของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้เป็นผู้ที่มีทั้งคุณภาพทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมและประเทศชาติ

กมลวรรณ วันดี (2547: 12) การมัธยมศึกษา คือ การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนทั่วไป เพื่อสำรวจความรู้ความสามารถของผู้เรียนในแขนงต่างๆและจัดประสบการณ์ให้เข้าไปประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

กรมสามัญศึกษา (25396 อ้างถึงใน กมลวรรณ วันดี , 2547:11) กล่าวว่า การมัศึกษานับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต เป็นกระบวนการผลิตกำลังคนระดับกลางเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น พร้อมๆกับการปลูกฝังจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ สร้างทักษะความรู้ให้เป็นคนขยัน ประหยัด อดทน มีความรับผิดชอบ มีวินัย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ สามารถทำมาหากิน สามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้เรียนมาให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีพ และมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ประสบการณ์ทักษะ กระบวนการทำงาน อันนำไปสู่การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือเพื่อการประกอบอาชีพ

ความสำคัญของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

สุรเชษฐ จิตติวิบูล (2542: 114-116) กล่าวว่าการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กและเยาวชนของชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ความสำคัญของการมัธยมศึกษาอยู่ที่หลักการและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับนี้ ซึ่งได้ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งอยู่ที่นโยบายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา อย่างไรก็ตามความสำคัญของการมัธยมศึกษาหากพิจารณาถึงปัจจัยหรือสัมฤทธิ์ผลที่ได้รับจากการศึกษาในระดับนี้ มีดังนี้

1) ความสำคัญของการมัธยมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาบุคคล การศึกษาเป็นการพัฒนาคน หรือเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลทุกด้านให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า

2) ความสำคัญของการมัธยมศึกษาที่มีต่อชุมชนและสังคม การศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำเป็นสำหรับการเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะที่ดี ด้วยการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและสังคม

3) ความสำคัญของการมัธยมศึกษาที่มีต่อการสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศ การศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง เพราะเหตุว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ระดับกลางที่ใหญ่ และเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยที่โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่งสามารถตอบสนองได้โดยจัดหลักสูตรกลุ่มงานอาชีพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในเชิงเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

4) ความสำคัญของการมัธยมศึกษาที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองประเทศ โดยหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาแล้ว จะต้องให้การศึกษ อบรม และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้จัดกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนสนับสนุนให้ประพฤติปฏิบัติตนที่ดีตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลดีของชาติ

นโยบายการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 อ้างถึงใน สุฤทธิ บุนนาค , 2547: 35)

กล่าวว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education) หมายถึง การศึกษาที่มุ่งให้ตอบสนอง ความต้องการทางการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงการเรียนการสอนในระดับต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานให้แก่การเรียนรู้ขั้นต่อไป เช่นการศึกษาสำหรับเด็กวัยเริ่มต้น การศึกษาระดับประถม การสอนให้รู้หนังสือ ทักษะความรู้ทั่วไป ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตสำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่ ในบางประเทศ การศึกษาขั้นพื้นฐานยังขยายขอบเขตไปถึงระดับมัธยมด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานมิได้หมายความจำกัดอยู่เฉพาะการศึกษาขั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นต้นเท่านั้นแต่ยังครอบคลุมการศึกษาขั้นมัธยมศึกษา ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่มีโอกาสได้เข้าเรียนด้วย แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ได้กล่าวไว้ในหมวดที่ 3 แนวนโยบายการศึกษาว่า “5. ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รัฐพึงเร่งรัดขยายการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 อ้างถึงใน สุฤทธิ บุนนาค , 2547: 38-41) กล่าวว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กำหนดนโยบายการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงความพยายามที่รัฐจะขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากเดิม 6 ปีซึ่งเป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษา และเป็นการศึกษาภาคบังคับ ออกไปสู่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นสองตอน ตอนละ 3 ปี คือมัธยมศึกษาตอนต้นและ มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีจุดมุ่งหมายกระบวนการ และผลลัพธ์ของการศึกษา ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษาให้ผู้เรียนได้ค้นพบ ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกรงาน และอาชีพตามควรแก่วัย

2) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกรงานและอาชีพที่ตนเองถนัด ทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกรงาน และอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

กระบวนการของการจัดการศึกษา

1) ระดับก่อนประถมศึกษา โดยทั่วไป จะจัดขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา หรือโรงเรียนประชาบาล นอกจากนี้ได้มีโรงเรียน/ศูนย์เด็กเล็กที่วัดจัดตั้งขึ้น และโรงเรียนเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตชุมชน เด็กในชนบทห่างไกลยังมีปัญหาในการเข้าเรียนในระดับนี้ การจัดครูที่ผ่านการฝึกอบรม ให้เข้าสอนในโรงเรียน/ศูนย์เด็กเล็กเหล่านี้ และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครอง ตลอดจน กรอบหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อสารการเรียนเพื่อเด็กระดับนี้ยังจะต้องได้รับการพิจารณา

ปรับปรุงอีกเป็นอันมาก โดยทั่วไปเด็กก่อนประถมศึกษา จะได้รับบริการด้านพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาเป็นสำคัญ

2) ระดับประถมศึกษา แม้จะได้ปฏิบัติตามแผนพัฒนาการศึกษามาอย่างต่อเนื่องเป็น ระยะเวลายาวนาน แต่ก็ยังมีความเคลือบแคลงสงสัยในด้านคุณภาพของการประถมศึกษา ทั้งที่ เกี่ยวเนื่องถึงคุณภาพ หรือทักษะพื้นฐานเดิมของเด็ก ความสามารถในการสอนของครู ความพร้อม ของสื่อการสอนในการเรียนการสอน ความช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้ปกครอง และความเป็นหุ้นส่วน ของนักวิชาการและสถาบันการศึกษาระดับสูงในพื้นที่ และที่สำคัญคือการบริหารจัดการและความ รับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียน/ศูนย์เด็กเล็ก ทำให้การเรียนการสอนใน ระดับนี้ไม่สร้างประสบการณ์จริงให้แก่เด็กเท่าที่ควร จากการศึกษาวิจัยก็พบอยู่เสมอว่าความรู้ ความสามารถของเด็กในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ

3) ระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นการเรียนหนังสือแบบดั้งเดิม คือ การเตรียมผู้เรียน เข้าสู่ระดับอุดมศึกษาแบบเก่าๆ เรียนด้วยระบบการติวมากกว่าการสร้างประสบการณ์ ขาดมาตรฐาน ด้านการปฏิบัติงานให้แก่เด็กนักเรียน แม้ในแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการจะ ได้ชี้แนวทางในการจัดการศึกษา การเรียนการสอนในระดับนี้ไว้ว่า ให้สามารถเข้าเรียนต่อและพร้อมที่ จะออกประกอบอาชีพได้ ครูทำหน้าที่เป็นผู้สอนผู้บอกแทนที่จะทำหน้าที่ในการป้อนข้อมูลและ สารสนเทศให้นักเรียน นักเรียนในปัจจุบันยังเป็นเพียงผู้ฟังและจดบันทึก แทนที่จะเป็นผู้ทำโดยนำเอา ข้อมูลความรู้มาจัดสร้างให้เป็นความรู้ใหม่ขึ้น สมรรถนะของนักเรียนมัธยมด้านความรู้ความคิดยังอยู่ ในระดับค่อนข้างต่ำทุกด้าน โดยเฉพาะในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ความสามารถในวิชา ภาษาไทยและอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมจำนวนค่อนข้างมากที่ เขียนเรียงความภาษาไทยไม่ค่อยได้

ผลลัพธ์ของกระบวนการจัดการศึกษา

1) ระดับก่อนประถมศึกษา ผลลัพธ์ที่ต้องการคือการสร้างความพร้อมและวุฒิภาวะ ให้แก่เด็กวัยนี้ เป็นสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่าโรงเรียน/ศูนย์เด็กเล็กหลายแห่งกลับมุ่งเน้นไปที่ การเรียนหนังสือ การให้เด็กอ่านหนังสือโดยการบังคับอาจเป็นการทำร้ายจิตใจเด็ก ทำให้เด็กเบื่อ หน่ายต่อระบบโรงเรียนตั้งแต่แรก การเล่นและการเรียนของเด็กวัยนี้จึงควรต้องได้รับการพิจารณา อย่างรอบคอบ

2) ระดับประถมศึกษา หากได้เด็กที่ผ่านการเรียนมาจากชั้นเด็กเล็กที่ได้เตรียมความพร้อม มาอย่างดี ย่อมทำให้การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาง่ายขึ้นมาก เพราะเด็กเข้าใจและมี ประสบการณ์มาแล้ว ถึงกระนั้นก็ตาม เรายังพบว่าการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ยังไม่ได้ คุณภาพเท่าที่ควร ทำให้เด็กไปเรียนต่อระดับมัธยมด้วยความยากลำบาก การเรียนการสอนในระดับ ประถมศึกษา ยังมุ่งเน้นความจำ ขาดการให้เด็กได้ปฏิบัติที่เป็นชีวิตจริง มาตรฐานที่คำนึงถึงยังเป็น เพียงมาตรฐานด้านเนื้อหาสาระตามหลักสูตร แต่ขาดมาตรฐานด้านทักษะและการปฏิบัติงาน การประเมินผลยังมุ่งเน้นรายงานเป็นระดับคะแนน มากกว่าจะรายงานว่าเด็กทำอะไรได้บ้าง เช่น อ่าน หนังสือได้คล่อง นาทิละก็คำ บวกเลขได้คล่อง อย่างไร และลบเลขได้คล่องเป็นอย่างไร เป็นต้น

3) ระดับมัธยมศึกษา ในระดับนี้ต้องการผลลัพธ์ที่บังเกิดทักษะหลายๆ อย่างขึ้นกับตัวผู้เรียน ทั้งทักษะด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข และทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ความรู้ขึ้นเองโดยเพิ่มพูนสติปัญญาอย่างหลากหลาย ทั้งด้านมิติสัมพันธ์ ดนตรีสัมพันธ์ ภาษา การคิดคำนวณ ความสามารถทางกาย การปรับตัวเข้าสังคม และการเข้าใจตนเอง เหล่านี้ แต่ปัจจุบัน พบว่า ความสามารถของนักเรียนเพียงสองอย่างที่มีมุ่งเน้นเป็นอันมากคือ ภาษาและคณิตศาสตร์ แต่ผลที่ได้ เมื่อเปรียบเทียบกับ ประเทศต่างๆแล้วยังไม่อยู่ในขั้นที่น่าพอใจทำให้นักเรียนร้องทุกข์ว่า ขาดทักษะในการเขียนและการเขียนแบบอ้างอิง ขาดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ต่างๆ เป็นต้น

ปัญหาของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

กรมสุขภาพจิต (2544: 48-49) กล่าวว่า สภาพปัญหาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดสภาวะการฉีกขาด และทำลายต่อการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนในการตัดสินใจ อาทิ ปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณตามแผนงาน /โครงการที่กำหนดไว้ ปัญหาการขาดแคลนครู บุคลากรเฉพาะสาขาหรือเฉพาะงาน ความขาดแคลนในเรื่องวัสดุครุภัณฑ์ และสื่อในการจัดการเรียน การสอน ความไม่เหมาะสมของอาคารเรียน ห้องเรียน ปัญหาด้านการจัดสวัสดิการแก่นักเรียนและครู ในบางพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านครู อาจารย์ บุคลากรขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ปัญหาของนักเรียนมัศึกษานักเรียนที่อยู่ในช่วงของวัยรุ่น เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ ต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน เป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม มีความคิดของตนเองที่เป็นอิสระ อาจประพุดิตตนไม่เหมาะสมได้ง่าย โดยไม่ได้ไตร่ตรองถึงการกระทำของตนเองว่า ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคมอย่างไรบ้าง จึงเป็นวัยที่เสี่ยงต่อการแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ง่าย หากปล่อยให้พฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นคงอยู่ต่อไปโดยไม่ได้รับการป้องกันแก้ไขช่วยเหลือแล้ว แนวโน้มอาจนำไปสู่ การเกิดปัญหาทางสุขภาพจิต ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียน การปรับตัวในครอบครัว และการใช้ชีวิตในสังคมต่อไปในอนาคตได้กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้สรุปรายงานถึงปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

1) ปัญหาการเรียน มีผลการเรียนต่ำ สอบตก บกพร่องในการเรียนรู้บางวิชาไม่ตั้งใจ ไม่สนใจเรียน เล่น พุดคุยในชั้นเรียน เบื่อหน่าย นิ่งหลับ ไม่มีสมาธิ ความสนใจสั้นเหม่อลอย ทำงานช้า ไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมาย

2) ปัญหาพฤติกรรม ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ พฤติกรรม กิริยามารยาทการใช้ภาษา คำพูดไม่สุภาพ ก่อแค้น คยเสียงดัง ขวนทะเลาะ ไม่เชื่อฟังต่อต้านประพุดิตผิดกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน พุดโกหก สร้างเรื่องที่ไม่เป็นความจริง ลักขโมยเงินสิ่งของ เครื่องใช้ของผู้อื่น เล่นการพนัน หนีโรงเรียน ทำลายข้าวของ ทะเลาะวิวาท ก้าวร้าวเที่ยวเตร่ จับกลุ่มมั่วสุม ใช้สารเสพติด พฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม ชู้สาว ล้ำสอนเบี่ยงเบนทางเพศ

3) ปัญหาอารมณ์จิตใจ โมโหง่าย เจ้าอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ไม่อยู่ ไม่กล้าแสดงออก ไม่เชื่อมั่น ซื่อาย เจ็บขริม ขลาดกลัว ถอยหนี ซึมเศร้า เก็บตัว แยกตัวเองพยายามทำร้ายตัวเอง ฆ่าตัวตาย

ลักษณะของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

วิชิต รุ่งศรีทอง (2545: 64) กล่าวว่า การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็น กระบวนการศึกษาที่เป็นพลังอำนาจที่สำคัญในการพัฒนาคน และพัฒนาชาติ กระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพนั้น ที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพการศึกษาของไทยที่พึงประสงค์ ในปัจจุบันและในอนาคต ควรมีลักษณะดังนี้ คือ

1) เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคน ทั้งด้านปัญญา จิตใจ และสังคม ทั้งในระดับความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมคุณลักษณะของคนไทยที่ควรเน้น คือ การมีลักษณะเป็นผู้มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี กล่าวคือเป็นผู้ที่ใฝ่การเรียนรู้ รู้จักคิดและวิเคราะห์ ใช้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด มีจินตนาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม เคารพรักษากฎเกณฑ์ของสังคม ทำงานด้วยความอดทนมากกว่าหวังผลสำเร็จด้วยวิธีลัดขาดคุณภาพ ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวศาสนาที่ตนยึดถือ รู้คุณค่าวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของไทยควบคู่ไปกับการเปิดและเลือกรับวัฒนธรรมต่างประเทศ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์

2) การจัดการศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชนสังคม และประเทศชาติ สอดคล้องกับความเป็นจริงในวิถีชีวิตของคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคุณค่าในสังคมไทย เพื่อเสริมสร้างความเจริญทางสังคม การเมือง การปกครอง และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ อย่างสมดุลกันทุกด้าน

3) แนวคิดหรือกระบวนทัศน์ในการพัฒนาการศึกษา ควรมีการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบและวิธีการที่ หลากหลายรักที่จะเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ผู้เรียนมีบทบาทร่วมในการพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ให้ได้รับการศึกษาที่มี คุณภาพและมาตรฐานมีความพร้อมที่จะใช้คุณลักษณะทางการศึกษามาพัฒนาตนเองมาป้องกัน มาแก้ไขปัญหาลุทธิธรรมที่จะเกิดขึ้นกับตนเองได้ตลอดเวลา ให้มีระบบที่จะเป็นกรอบปกป้องผู้เรียนให้มีชีวิตที่เข้มแข็ง สามารถร่วมอยู่ในวิถีของสังคมโลกได้อย่างมีความสุขตลอดไป

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการพัฒนาคน หรือเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลทุกด้านให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า อีกทั้งเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ระดับกลางที่ใหญ่ และเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นการที่ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการงาน และอาชีพ จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. การบริหารตามนโยบายสถานศึกษา 3D

สำนักกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552: 10-18) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนและ กิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาผู้เรียน โดยการบ่มเพาะ กลุ่มมเกล่า ปลุกฝัง และปลุกจิตสำนึก ให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

มีทักษะชีวิตที่ดีเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นโยบายสถานศึกษา 3D จึงมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าประสงค์ คือ เก่ง ดี มีสุข โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

นโยบายสถานศึกษา 3D หมายถึงนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ เห็นความสำคัญ ศรัทธา และเชื่อมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้ง รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นไทย (Decency) หมายถึง ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม รู้ผิดชอบชั่วดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และยึดถือปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิต

3) ด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-Free) หมายถึง ผู้เรียนรู้จักหลีกเลี่ยงห่างไกล ยาเสพติด และสร้างภูมิคุ้มกันจากยาเสพติด

เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ สถานศึกษา 3D

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานตามมาตรฐานสถานศึกษา 3D โดยให้สถานศึกษาทุกแห่งมีกระบวนการจัดการเพื่อเร่งรัดพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการวางแผนการจัดกิจกรรม จัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษา มีความร่วมมือกับทุกฝ่ายและมีการติดตามประเมินผลตามแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา 3D โดยได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D ขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นเกณฑ์ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3D ประกอบด้วย 1) มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D 2) ตัวบ่งชี้ 3) แนวทางการประเมินคุณภาพสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D

สถานศึกษา 3D เป็นสถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการ โดยมีผลการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าประสงค์ 3D ได้แก่ Democracy (ยึดมั่นประชาธิปไตย) Decency (มีคุณธรรม ความเป็นไทย) และ Drug-Free (ห่างไกลยาเสพติด) มีนวัตกรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี ควรมีมาตรฐาน 2 ด้าน ประกอบด้วย

1) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 3D

สถานศึกษา มีกระบวนการจัดการเพื่อเร่งรัดพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการวางแผนการจัดกิจกรรม จัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ในสถานศึกษา มีความร่วมมือกับทุกฝ่าย และมีการติดตามประเมินผลตามแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา 3D ได้แก่

1.1) การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวนโยบายสถานศึกษา 3D และส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากร บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวก

1.2) การจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรม ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นไทย และด้านยาเสพติด

1.3) การพัฒนาครู คณาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีองค์ความรู้ และทักษะการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ

1.4) การมีส่วนร่วมกับทุกฝ่ายในการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3D

1.5) การกำกับ ติดตาม ประเมินผล ให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา 3D

2) มาตรฐานด้านผลที่เกิดกับผู้เรียน มีความรู้ มีเจตคติที่ดี ตลอดจน เกิดพฤติกรรมตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3D

สถานศึกษาจัดการศึกษาและจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ มีเจตคติที่ดี และมีพฤติกรรมตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

2.1) Democracy ยึดมั่นประชาธิปไตย ต้องมีความตระหนัก เห็นความสำคัญศรัทธา และเชื่อมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

2.2) Decency มีคุณธรรม ความเป็นไทยต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม รู้ผิด ชอบชั่วดีมีจิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และยึดถือปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิตแห่งความเป็นไทย

2.3) Drug-Free ห่างไกลยาเสพติด ต้องรู้จักหลีกเลี่ยง ป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากยาเสพติด

ตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D

มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ตามมาตรฐาน ดังนี้

1) มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 3D ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.1) การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวนโยบายสถานศึกษา 3D และส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากร บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวก

ตัวบ่งชี้

1.1.1) สถานศึกษามีการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาตามแนวนโยบายสถานศึกษา 3D

1.1.2) สถานศึกษามีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวนโยบายสถานศึกษา 3D

1.1.3) สถานศึกษามีการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวนโยบายสถานศึกษา 3D

1.2) การจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรม ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นไทย และด้านยาเสพติด

ตัวบ่งชี้

1.2.1) สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3D

1.2.2) สถานศึกษามีโครงสร้างสาระการเรียนรู้และแผนกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3D

1.2.3) สถานศึกษามีการจัดโครงการ/กิจกรรมสัมพันธ์ประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม ความเป็นไทย และด้านยาเสพติด ตามนโยบายของต้นสังกัด

1.2.4) สถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อ มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

1.2.5) สถานศึกษามี การสร้างสรรค์นวัตกรรม โครงการ กิจกรรมด้าน ประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม ความเป็นไทย และด้านยาเสพติด ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

1.3) การพัฒนาครู คณาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีองค์ความรู้ และทักษะการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ

ตัวบ่งชี้

1.3.1) สถานศึกษาได้ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ ครู คณาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา 3D

1.3.2) ครู คณาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับนโยบายสถานศึกษา 3D และสามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.3) ครู คณาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดี

1.4) การมีส่วนร่วมกับทุกฝ่ายในการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3D

ตัวบ่งชี้

1.4.1) มีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา/หน่วยงาน

1.4.2) ภาควิชาเครือข่ายมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริม นโยบายสถานศึกษา 3D

1.4.3) มีระบบเฝ้าระวัง ระบบดูแลช่วยเหลือ และวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และวิธีการรับข้อมูลข่าวสารจากภาควิชาเครือข่าย จากชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณภาพสถานศึกษา 3D

1.5) การกำกับ ติดตาม ประเมินผล ให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์พัฒนาคุณภาพ สถานศึกษา 3D

ตัวบ่งชี้

1.5.1) มีระบบกลไก และแผนการกำกับ ติดตาม ประเมินผลที่ชัดเจน

1.5.2) มีการรายงานผลการติดตามประเมินตามแผน

1.5.3) มีการนำผลการประเมินใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษา

3D

2) มาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D ด้านผลที่เกิดกับผู้เรียนทั้ง 3 ด้านประกอบด้วยตัว บ่งชี้ตามมาตรฐาน ดังนี้

2.1) ด้านประชาธิปไตย(Democracy) หมายถึงผู้เรียนมีความตระหนัก เห็น ความสำคัญ ศรัทธา และเชื่อมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้ง รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

ตัวบ่งชี้

2.1.1) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.1.2) ผู้เรียนรู้จักหน้าที่ รักษาสิทธิ เสรีภาพของ ตนเองและเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น

2.1.3) ผู้เรียนมีจิตสำนึก ตระหนักรู้ มีความรู้ และปฏิบัติตนตามกฎหมาย ต่อ การซื้อสิทธิขายเสียง และรังเกียจการทุจริต

2.1.4) ผู้เรียนมีการจัดกิจกรรมกลุ่ม/ชุมนุม/ชมรม/องค์กร นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้เรียนร่วม ดำเนินกิจกรรมกับสถานศึกษาและชุมชน และมีผลการดำเนินงานกิจกรรม อาสาสมัครด้านประชาธิปไตย

2.2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นไทย(Decency) หมายถึงผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม รู้ผิดชอบชั่วดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และยึดถือปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิต ตัวบ่งชี้

2.2.1) ผู้เรียนมีวินัย มีความประหยัด มี ความกตัญญูทุกเวทีมีความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.2.2) มีความรู้ ความเข้าใจ ชื่นชม และสืบสานศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ที่ดีงามของท้องถิ่น และของไทย

2.2.3) ผู้เรียนรู้จักตนเอง รักและเห็นคุณค่าของตัวเองและผู้อื่น มีพฤติกรรม ในทางสร้างสรรค์ สามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.3) ด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-Free) หมายถึง รู้จักหลีกเลี่ยงห่างไกล ยาเสพติด และสร้างภูมิคุ้มกันจากยาเสพติด ตัวบ่งชี้

2.3.1) ผู้เรียนมีความรู้และตระหนักถึงโทษภัย ของยาเสพติดและสิ่งมอมเมา ไม่เสพ หรือแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา อันหมายถึงบุหรีและสุราด้วย

2.3.2) ผู้เรียนร่วมดำเนินกิจกรรมกับสถานศึกษาและชุมชนเพื่อป้องกันภัย จากยาเสพติด

2.3.3) ผู้เรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงกับยาเสพติดน้อยลง

2.3.4) ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีความชื่นชม และร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ภาพ 3 แสดงมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D

ที่มา: สำนักกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 12.

แนวทางการประเมินคุณภาพสถานศึกษา 3D

การประเมินคุณภาพสถานศึกษา 3D แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับสถานศึกษา และระดับหน่วยงานอำนวยการ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอและจังหวัด

1) การประเมินระดับหน่วยงานอำนวยการ ให้เป็นภารกิจขององค์กรหลัก/หน่วยงานต้นสังกัด ในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อประเมินหน่วยงานอำนวยการสังกัด

2) การประเมินระดับการศึกษา นโยบายสถานศึกษา 3D เป็นนโยบายหลักที่สถานศึกษาต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3D ในการประเมินจึงควรมีการประเมินในระยะเริ่มต้นเพื่อทราบว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการตามนโยบายสถานศึกษา 3D หรือไม่ และการประเมินเพื่อยกย่องให้รางวัล ดังนั้นจึงควรมีเกณฑ์การประเมินเพื่อแบ่งระดับผลการดำเนินงานภาพรวม และประเมินสำหรับการยกย่องให้รางวัล ประกอบด้วย

การประเมินขั้นที่ 1 เป็นการประเมินภาพรวมของสถานศึกษาว่ามีการดำเนินงานสนองนโยบายสถานศึกษา 3D หรือไม่ จะทำการประเมินใน 2 ด้าน คือ (1) ด้านการบริหารจัดการและ (2) ด้านผลที่เกิดกับผู้เรียน โดยจะประเมินจากร่องรอยการส่งเสริมของผู้บริหารสถานศึกษา และความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการดำเนินงานเป็นที่ปรากฏชัดเจน มีเกณฑ์วัดผลประเมิน 2 ระดับ ได้แก่

(1) ได้ตามเกณฑ์ การประเมินตามมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D

(2) ไม่ได้ตามเกณฑ์ การประเมินตามมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D

การประเมินขั้นที่ 2 ในกรณีที่สถานศึกษามีการ ดำเนินงานสนองนโยบายสถานศึกษา 3D ควรประเมินเชิงลึกเพิ่มเติมใน 2 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ และด้านผลที่เกิดจากผู้เรียน ทั้งนี้ การประเมินยกย่องให้รางวัลสถานศึกษา 3D จะพิจารณาเฉพาะสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินขั้นที่ 1 และดำเนินกรขั้นที่ 2 จนมีความโดดเด่น มีความคิดสร้างสรรค์ที่ถือเป็นนวัตกรรมในการบริหารจัดการหรือการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องจนปรากฏผลที่ผู้เรียนชัดเจน

เกณฑ์การประเมินเพื่อยกย่องให้รางวัล จำแนกเป็น 3 ระดับ

ระดับเหรียญทอง (ดีเด่น) หมายถึง สถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ 3D พร้อมทั้งมีตัวอย่างกิจกรรม/นวัตกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนที่ต่อเนื่องจนผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด่นชัดครบทั้ง 3 ด้าน

ระดับเหรียญเงิน (ดีมาก) หมายถึง สถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ 3D พร้อมทั้งมีตัวอย่างกิจกรรม/นวัตกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนที่ต่อเนื่องจนผู้เรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด่นชัด 2 ด้าน

ระดับเหรียญทองแดง (ดี) หมายถึง สถานศึกษาที่มีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ 3D พร้อมทั้งมีตัวอย่างกิจกรรม/พร้อมนวัตกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนที่ต่อเนื่องจนผู้เรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด่นชัด 1 ด้าน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารตามนโยบายสถานศึกษา 3D เป็นการดำเนินการเพื่อเร่งรัดพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ด้าน หรือ 3D โดยมีการวางแผน การจัดกิจกรรม จัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาที่ความร่วมมือกับทุกฝ่าย และมีการติดตามประเมินผลตามแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา 3D

ผู้บริหารโรงเรียน

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด7 บัญญัติในเรื่องของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในมาตรา 52-57 ระบุไว้ว่า ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยรัฐจัดสรรงบประมาณ และกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนค่าตอบแทน สวัสดิการสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา เป็นองค์อิสระ มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพ รวมทั้งกำกับดูแล และการปฏิบัติตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ ให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคล ของข้าราชการครู (ธีระ รุญเจริญ. 2543: 8-9) จากเจตนารมณ์ดังกล่าว จะพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะปฏิบัติหน้าที่ได้ต้องได้รับใบประกอบวิชาชีพ โดยองค์กรวิชาชีพ กำกับดูแล โดยให้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพในการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพ มีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา

1. ความหมายของผู้บริหาร

ผู้บริหาร เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา การบริหารจะดำเนินไปด้วยดี บรรลุจุดประสงค์และประสบผลสำเร็จได้ มักขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหลาย ประการของผู้บริหารเนื่องจากสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาตนเอง ก้าวให้ทันกับยุคสมัย ปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ มีผู้ให้ความหมายของผู้บริหารไว้ดังนี้

จร สุนทรายุทธ (ม.ป.ป. : 97) ให้ความหมายไว้ว่า ผู้บริหาร หมายถึง ผู้มีอำนาจตามที่ตนได้รับมอบหมายจากผู้ที่มีอำนาจเหนือขึ้นไป โดยรับผิดชอบใน หน่วยงานตามระเบียบแผน มีอำนาจหน้าที่ตามระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นได้บัญญัติไว้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2546 : 2) ให้ความหมายไว้ว่า ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลที่รับผิดชอบ ให้การปฏิบัติงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สุบิน แสงสระคู (2552: 11) ให้ความหมายไว้ว่า ผู้บริหาร คือ ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย ในการปฏิบัติงาน ที่ใช้ความรู้ความสามารถของตน นำบุคลากรในองค์กร ให้ปฏิบัติหน้าที่ ตามแผนและนโยบายที่กำหนด ให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

สรุปว่า ผู้บริหาร คือ ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายในการนำบุคลากรในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่ ตามแผนและนโยบายที่กำหนดให้บรรลุเป้าหมาย

2. บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร

บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันนี้ เป็นบทบาทที่ผู้บริหารจะต้องให้ความตระหนักถึงความสำคัญ เพราะในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารต้องมีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถ และมีกระบวนการทางบริหารที่ดี จึงจะบริหารงานให้

บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้ ในการบริหารนั้น ต้องคำนึงถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นหลัก จึงจะทำให้หน่วยงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ มีผู้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้หลายประการดังนี้

ถวิล อรัญเวศ (2544 : 15-19) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักบริหารมืออาชีพในยุคเขตพื้นที่ การศึกษา ไว้ดังนี้

- 1) บทบาทผู้ตัดสินใจ นักบริหารมืออาชีพต้องมีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจหรือ วินิจฉัยสั่งการ เป็นคนสุขุมรอบคอบ มีเหตุผลในการตัดสินใจ
- 2) บทบาทผู้ไวต่อข้อมูล นักบริหารมืออาชีพจะต้องไวต่อข้อมูลที่ทันสมัย อยู่เสมอ
- 3) บทบาทผู้เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ นักบริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถสื่อวิสัยทัศน์ได้เป็นอย่างดี
- 4) บทบาทผู้ซื่อสัตย์และสร้างสรรค์ผลงาน นักบริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้สร้างสรรค์ ผลงาน มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
- 5) บทบาทผู้ประสานสิทธิ นักบริหารมืออาชีพจะต้องสามารถประสานกับหน่วยงาน และบุคคลได้เป็นอย่างดี สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและขจัดปัดเป่าปัญหาต่างๆ ในหน่วยงานได้
- 6) บทบาทเป็นผู้คิดสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ นักบริหารมืออาชีพจะต้อง ยึดหลักการหาวิธีทำงานใหม่ๆ อยู่เสมอ
- 7) บทบาทผู้จูงใจเพื่อนร่วมงาน นักบริหารมืออาชีพจะต้องสามารถโน้มน้าวเพื่อนร่วมงาน ให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน
- 8) บทบาทผู้ทนทาน ต่อปัญหาอุปสรรคนักบริหารมืออาชีพต้องอดทนอดกลั้นต่ออุปสรรค พร้อมจะเผชิญต่อปัญหาและสยบปัญหาอย่างสันติสุข
- 9) บทบาทผู้รู้จักยืดหยุ่นตามสถานการณ์ นักบริหารมืออาชีพต้องยึดทางสายกลาง ใน การดำเนินงาน
- 10) บทบาทผู้บริหารแบบมีส่วนร่วม นักบริหารมืออาชีพจะต้องให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ต่อผลงานที่เกิดขึ้น

พัชราภรณ์ สงวนกำเนิด และคณะ (2544 : 62-72) ได้วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษา ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ดังนี้

- 1) บทบาทนักคิด
 - 1.1) เป็นผู้ริเริ่ม
 - 1.2) เป็นผู้แสวงหาข้อมูล
 - 1.3) เป็นผู้วางแผน
 - 1.4) เป็นผู้ตัดสินใจ
 - 1.5) เป็นผู้แก้ปัญหา
 - 1.6) เป็นผู้ประเมินผล
- 2) บทบาทนักปฏิบัติ
 - 2.1) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ
 - 2.2) เป็นแบบอย่างที่ดี

- 2.3) เป็นผู้เพิ่มพลัง
- 2.4) เป็นผู้สนับสนุน
- 2.5) เป็นผู้ประสานงาน
- 2.6) เป็นผู้ประนีประนอม
- 2.7) เป็นผู้รับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 68-71) ได้แบ่งเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษามี 10 เกณฑ์มาตรฐาน ไว้ดังนี้

1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารวิชาการ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และมีการวางแผน นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติให้คำปรึกษาแนะนำ และสร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา

2) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่างอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร และบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครูและบุคลากรภายในโรงเรียน บุคคล และหน่วยงานภายนอกโรงเรียน ทั้งหน่วยงาน ของภาครัฐและเอกชน อาทิ ครู บุคลากร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ

3) การเป็นผู้อำนวยความสะดวก

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรในโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องทั้งด้านวิชาการ อาทิการจัดสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา เกม เทคโนโลยีช่วย การเรียนการสอน และอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนการให้บริการและการจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้อบอุ่นเพื่อให้ผู้เรียนมีความรักที่จะเรียนรู้ และรู้จักแสวงหาความรู้

4) การประสานความสัมพันธ์

ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ ทรัพยากร งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล อาทิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และประสบการณ์พิเศษ ที่โรงเรียนต้องการให้มาช่วยพัฒนาโรงเรียน ทรัพยากรด้านการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์การศึกษา สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

5) การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร

ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรม เข้าร่วมประชุมสัมมนา และไปทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลกและเพื่อ

สามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม

6) การสร้างแรงจูงใจ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้ร่วมงาน มีความยืดหยุ่นในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่นและเข้าใจใน ความต้องการของฝ่ายต่างๆ ให้ความสำคัญในความพยายามของทีมงาน และสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ การแสดงความขอบคุณรเผยแพร่ผลงานของทีมงาน และการยกย่องให้รางวัล

7) การประเมินผล

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผล โดยส่งเสริม การประเมินผลภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เพื่อรองรับการประเมินภายนอก มีการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้กำหนดนโยบายของสถานศึกษา เพื่อให้เป็น กระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

8) การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา

ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา โดยส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนของครู และทีมงานรวมทั้งผู้บริหารอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย

9) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับขั้นตอนเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนให้ชุมชนและสาธารณชนทราบ โดยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจ ซึ่งกันและกันและสร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

10) การส่งเสริมเทคโนโลยี

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ทันต่อความเจริญส่วนบุคคล

คณะกรรมการปฏิรูประบบการบริหารสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 64-65) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาระดับมีอาชีวะไว้ดังนี้

1) บทบาทเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการในสถานศึกษาที่ดูแลรับผิดชอบบทบาทเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2) บทบาทเป็นผู้กำกับตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษา ให้ดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของกระทรวง

3) เขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา

4) บทบาทเป็นผู้ระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรต่างๆ จากท้องถิ่นมาใช้ ในการจัดและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าผู้บริหารมีบทบาทและหน้าที่หลายประการ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ความคิด ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบต่อผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ อันนำไปสู่เป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนดไว้

3. คุณลักษณะของผู้บริหาร

องค์กรต่างๆ ต้องการดำเนินงานให้ บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผลสูงสุด ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าที่รวดเร็วนำองค์กรอื่นๆ จึงพยายามแสวงหาผู้บริหารมืออาชีพมาบริหารองค์กรของตน ดังนั้นผู้บริหารมืออาชีพต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่สำคัญจึงจะทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จได้ ได้มีผู้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพในทัศนะต่างๆ ดังนี้

จำลอง นักพ่อน (2543: 2-3) ได้สรุปเป็นคุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษามืออาชีพที่สนองตอบต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มี 3 ด้าน ดังนี้

1) คุณลักษณะเฉพาะตัว (Character) ได้แก่

- 1.1) มีความรับผิดชอบสูง
- 1.2) มีความขยันหมั่นเพียร
- 1.3) มีความอดทนและอดสาหัส
- 1.4) มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 1.5) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 1.6) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และกระตือรือร้นในการทำงาน
- 1.7) มีทักษะในการวินิจฉัยสั่งการ
- 1.8) มีการรักษาระเบียบวินัยที่ดี
- 1.9) มีความตรงต่อเวลาและการบริหารเวลาเป็น
- 1.10) มีบุคลิกภาพดี

2) ทักษะและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน (Skills and abilities)

- 2.1) มีความรู้ความสามารถในเชิงวางแผน (Planner)
- 2.2) มีความรู้ความสามารถในเชิงผู้นำ (Leadership)
- 2.3) มีความรู้ความสามารถในการเป็นนักการจัดการ (Manager)
- 2.4) มีความรู้ความสามารถในการเป็นนักวิจัยและพัฒนา (Research and development)
- 2.5) การเป็นนักประสานงานและประสานประโยชน์ (Coordinator and collective bargaining)
- 2.6) มีความรู้ความสามารถในเชิงการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ (Communication skills)
- 2.7) มีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ (Technological skills)

2.8) เป็นผู้มั่งคั่งหรือศักยภาพที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างไม่จำเป็น

3) ประสบการณ์และผลสำเร็จในการปฏิบัติงานที่ผ่าน (Experience and achievement)

- 3.1) คุณวุฒิปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษา ผ่านการสอนอย่างน้อย 5 ปี
- 3.2) มีการศึกษา ฝึกอบรม และดูงาน ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 3.3) มีผลงานทางวิชาการ เอกสาร งานวิจัย และตำรา
- 3.4) ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547 : 5-7) ได้กล่าวถึงสถาบันพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำหลักสูตร “ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ” โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพไว้ 6 ประการ คือ

- 1) การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม ในเรื่องต่อไปนี้
 - 1.1) คุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ
 - 1.2) การบริหารบุคคลตามแนวคิดของศาสนา
 - 1.3) การบริหารจัดการภูมิปัญญาไทย เพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
- 2) การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1) การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้
 - 2.2) การจัดและใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร
 - 2.3) การจัดระบบเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.4) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ
- 3) การเป็นผู้นำด้านวิชาการ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 3.1) การพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นเลิศ
 - 3.2) การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้
 - 3.3) การพัฒนาครูตามแนวปฏิบัติการศึกษา
 - 3.4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ
- 4) การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1) การวางแผนกลยุทธ์
 - 4.2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 4.3) ผู้บริหาร : ผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 - 4.4) การบริหารความขัดแย้ง
 - 4.5) การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 4.6) เทคนิคการบริหารจัดการแนวใหม่
- 5) การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชน ในเรื่องต่อไปนี้
 - 5.1) การบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อชุมชนและสังคม
 - 5.2) การบริหารในบริบทที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม
- 6) การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหารในเรื่องการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นผู้บริหารมืออาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545: 68-71) ได้เสนอลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ เพื่อบริหารและจัดการศึกษาตามแนวการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) คือการบริหารอย่างมีอิสระ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ต่อการบริหารด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมงานด้านวิชาการเป็นหลักสำคัญ อันจะก่อให้เกิดความสำเร็จ ในการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษา โดยรวมการกำหนดคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบดังกล่าว แบ่งเกณฑ์มาตรฐานออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ส่วนแรก เป็นเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษามี 10 เกณฑ์มาตรฐาน

2) ส่วนที่สอง เป็นเกณฑ์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น

2.1) คุณลักษณะทางวิชาชีพ

2.2) คุณลักษณะส่วนบุคคล

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริหารและจัดการศึกษาซึ่งกล่าวมาได้ว่าเป็นการกำหนดเพื่อเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มา การบริหารและกาจัด การศึกษาตามแนวการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) คือ บริหารงาน อย่างมีอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวต่อการบริหารด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหาร งบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมงานด้านวิชาการเป็นหลักสำคัญอันจะ ก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ และการปฏิรูปการศึกษาโดยรวม บทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วยเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารวิชาการ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและ สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหมวด 4 ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และมี การวางแผนนโยบายยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูป การเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ ให้คำปรึกษาแนะนำ และ สร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา

1.2) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่าง อิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครูและบุคลากรภายในโรงเรียน บุคคล และหน่วยงานภายนอกโรงเรียน ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน อาทิ ครู บุคลากร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ

1.3) การเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้แก่บุคลากรในโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องทั้งทางด้านวิชาการ อาทิ การจัดสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา เกม เทคโนโลยีช่วยการเรียนการสอน และอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจน การให้บริการ และการจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้เรียน สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้อบอุ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรักที่ จะเรียนรู้ และรู้จักแสวงหาความรู้

1.4) การประสานความสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงาน และสร้าง ความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อสร้างเครือข่าย ผู้สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ ทรัพยากรงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล อาทิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มี ความรู้และประสบการณ์พิเศษ ที่โรงเรียนต้องการให้มาช่วยพัฒนาโรงเรียน ทรัพยากรด้านการเรียน การสอนและกิจกรรมต่างๆ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์การกีฬา สื่อ และเทคโนโลยีที่ ทันสมัย

1.5) การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรม เข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลก และเพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม

1.6) การสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้เข้าร่วมงานมีความยืดหยุ่นในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่น และเข้าใจในความต้องการของฝ่ายต่างๆ ให้ความสำคัญในความพยายามของทีมงาน และสร้างแรงจูงใจการทำงานด้วย วิธีการต่างๆ อาทิการแสดงความขอบคุณ การเผยแพร่ผลงานของทีมงาน และการยกย่องให้รางวัล

1.7) การประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผล โดยส่งเสริมการประเมินผลภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เพื่อรองรับการประเมินภายนอก มีการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ กำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

1.8) การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา โดยส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนของครูและทีมงาน รวมทั้งผู้บริหารอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย

1.9) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับงานด้านเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียน ให้ชุมชนและสาธารณชนทราบ โดยวิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

1.10) การส่งเสริมเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ทันต่อความเจริญส่วนบุคคล

2) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ หมายถึง ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะทางวิชาชีพ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ตามเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้

2.1) คุณลักษณะทางวิชาชีพ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีลักษณะความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายถึงสามารถชักนำหรือหรือสร้างแรงจูงใจ ให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติงานทางการศึกษา ให้เป็นไปตามเป้าหมาย เป็นผู้วิสัยทัศน์ มีเป้าหมายทางการศึกษา มีการวางแผนการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถ มีทักษะการบริหารเป็นอย่างดี และมีความตั้งใจจริงในการบริหารงานโรงเรียนด้วยความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตนเอง สามารถปฏิบัติงานในรูปแบบของการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม และบริหารงานโดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้นำที่มีความรู้ และรู้จักแสวงหาความรู้ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ทุกฝ่ายกำลังร่วมมือกันปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นอย่างดี ให้การสนับสนุน และอำนวยความสะดวกด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้น

ผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาตนเอง นอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมให้พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

2.2) คุณลักษณะส่วนบุคคล

ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา มีบุคลิกภาพที่ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ มีใจเปิดกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม มีความอดุสาหะ วิริยะ อดทน มีความเสียสละ มีความสม่ำเสมอมั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการสื่อสาร มีความกล้าในการพูดและการปฏิบัติ มีความตื่นตัวอยู่เสมอ มีสุขภาพดีเป็นผู้ประสานงานที่ดี เป็นนักพัฒนาและนักบริการสังคม รู้จักพัฒนาตนเองและสังคม มีความเป็นประชาธิปไตย มีความรักในสถาบันของชาติและอนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นผู้บริหารควรเป็นผู้ที่ได้รับ การยอมรับจากบุคลากรในโรงเรียน และชุมชนอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย คุณลักษณะทางวิชาชีพ คือ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ ทักษะและความสามารถในการบริหารงาน และคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ คุณธรรม จริยธรรม และความเป็นผู้นำ

บริบทการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. แนวการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคม มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 49 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ โดย ไม่เก็บค่าใช้จ่ายมาตรา 52 วรรค 1 ให้เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการอยู่รอด และได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ มาตรา 52 วรรค 2 เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากรัฐโดยปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีมีเหตุดังกล่าว มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านสังคมสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม... (3) พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มี แผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ จัดให้มีแผนพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม124, 2550: 15) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545ที่กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ

สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา ๕) ภาระงานการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในบริหารจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ (5)) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 4-8)

2. ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษา (Educational Service Area) เป็นระบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา การปกครองที่จัดแบ่งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดระบบและกระจายอำนาจการจัดการศึกษาในประเทศไทยให้ครอบคลุมมากขึ้น เดิมมีสำนักงานประจำแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาใช้ชื่อว่า "สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.." (สพท.) และต่อมาได้มีการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการพัฒนาการศึกษาแก่นักเรียนในช่วงชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลและมีคุณภาพยิ่งขึ้น (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 2, 2553) โดยกำหนดเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา และที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา โดยรับผิดชอบดูแลสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล ซึ่งมีจำนวน 54 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาใน จังหวัดสงขลาจำนวน 42 แห่ง และโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสตูลจำนวน 12 แห่ง

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้บริหารจัดการและให้บริการที่เป็นเลิศ

พันธกิจ

1) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตาม และประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

2) พัฒนาการให้บริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและได้มาตรฐานนำไปสู่มาตรฐาน

สากล

3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

4) พัฒนาสำนักงาน และสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
เป้าประสงค์

1) นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน

2) สถานศึกษาจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน

3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความพึงพอใจในการให้บริการ

โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสงขลา 42 แห่งครอบคลุมพื้นที่ 16 อำเภอ โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในอำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย ซึ่งเป็น 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ถูกจัดอยู่ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดสงขลา

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต16 ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดสงขลา มีจำนวน10 แห่ง แบ่งเป็น4 อำเภอ ดังนี้ 1) อำเภอจะนะ มีจำนวน 4 แห่ง คือ โรงเรียนจะนะวิทยา โรงเรียนจะนะชนูปถัมภ์ โรงเรียนจะโหนดพิทยาคม และโรงเรียนไม้แก่นประชาอุทิศ 2) อำเภอเทพา มีจำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนเทพา และโรงเรียนเทพพิทยภาณุมาศ 3) อำเภอนาทวี มีจำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนนาทวีพิทยาคมและโรงเรียนทับช้างพิทยาคม 4) อำเภอสะบ้าย้อย มีจำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนสะบ้าย้อยวิทยาและโรงเรียนเขาแดงกุศลวิทยา ในปีการศึกษา 2555 มีนักเรียนจำนวน 5,992 คน มีครูจำนวน 316 คน และมีผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 10 คน และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 11 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 16, 2554)

ตาราง 2 จำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดสงขลา

สังกัด	อำเภอ	จำนวนโรงเรียน (โรง)
สพม.เขต 16 จังหวัดสงขลา	อำเภอจะนะ	4
	อำเภอเทพา	2
	อำเภอนาทวี	2
	อำเภอสะบ้าย้อย	2
รวม		10

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2552 เห็นชอบแผนการพัฒนาศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ.2552-2555) โดยมุ่งจัดการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาชาติสร้างโอกาสในการประกอบ

อาชีพและพัฒนาพื้นที่ เน้นการมีส่วนร่วมชุมชนและองค์กรศาสนาเพื่อสร้างสันติสุขและเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเชื่อมโยงสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกภายในปี 2555 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ยึด ยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ.2552-2555) เป็นกรอบในการดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ 2552 เป็นต้นไป (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

3. ลักษณะบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลักษณะบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทั้งที่มีลักษณะคล้ายคลึงและแตกต่างจากจังหวัดชายแดนภาคอื่นๆ ทั้งด้านกายภาพหรือสภาพภูมิศาสตร์ ด้านชาติพันธุ์ และด้านสังคมวัฒนธรรม ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ด้านกายภาพหรือสภาพภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่เส้นกั้นพรมแดนอยู่ในป่าเขา ลักษณะชุมชนเป็นชนบทมากกว่าชุมชนเมืองชาติพันธุ์เป็นลักษณะผสมระหว่างเชื้อชาติที่อยู่ติดกัน เช่นชายแดนภาคอีสานตอนใต้มีลักษณะผสมระหว่างชาวมลายู และชาวไทยและยังมีแรงงานจากภาคอื่นๆ เข้าไปผสมมากขึ้นเช่น จากภาคอีสาน จากพม่า และเขมร ทั้งนี้เนื่องมาจากพื้นที่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางทะเลและทางบกที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมันส่วนด้านสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะคล้ายกัน คือ เป็นสังคมเกษตรและวัฒนธรรมผสมระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่น ขณะที่มีลักษณะคล้ายคลึงดังกล่าวก็แฝงความแตกต่างที่บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะ เช่น ชายแดนภาคอีสานมีสภาพภูมิศาสตร์แม้เป็นป่าเขาแต่ได้รับอิทธิพลผสมแตกต่างกันเพราะชายแดนภาคอีสานทางไกลทะเลทำให้ฤดูฝนแตกต่างไปจากชายแดนใต้ ที่มีมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดียชนบข้างอยู่ส่งผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ต่างกัน ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตต่างกัน แม้จะเป็นลักษณะชุมชนบท แต่ลักษณะนิสัยอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน โดยมีเฉพาะวัฒนธรรมทางความเชื่อและศรัทธาในศาสนาทุกภาคมีความเชื่อและศรัทธาในศาสนาที่ตัวเองนับถือ แต่ศาสนพิธี คำสอนและพฤติกรรมการสืบทอดศาสนาต่างกันจนทำให้วิถีชีวิตต่างกัน เช่น ชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมโดยสายเลือดที่เคร่งในคำสอนทางศาสนามากกว่าชาวพุทธ ซึ่งลักษณะคำสอนอาศัยหลักของเหตุและผลเป็นฐานขอความเชื่อ ซึ่งต่างจากคำสอนของศาสนาอิสลามที่เคร่งในคัมภีร์ที่ถือว่าเป็นคำสอนของศาสนา ประกอบกับชายแดนใต้ที่ประเทศเพื่อนบ้านก็เคร่งและนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันจึงมีความเข้มข้นกว่าความความเชื่อในเหตุและผล ทำให้มีผลต่อรูปแบบและโครงสร้างของการบริหารจัดการการศึกษาและการใช้หลักสูตรที่ปรากฏชัดว่ามีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเฉพาะเป็นจำนวนมากและไม่ได้ใช้ภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอน ประกอบกับวัฒนธรรมทางภาษาในภาคอื่นของประเทศแม้มีภาษาท้องถิ่น แต่ศัพท์ส่วนใหญ่เป็นภาษาไทยเพียงแต่สำเนียงแตกต่างกัน ขณะที่ชายแดนภาคใต้นอกจากใช้ภาษาอาหรับในการสอนศาสนาอิสลามแล้ว ภาษาเพื่อการสื่อสารในชุมชนส่วนใหญ่คือภาษามลายูถิ่นซึ่งมีความคล้ายคลึงกับชาวมลายู ทำให้เกิดโอกาสการสร้างความรู้สึกว่าเป็นชนชาติเดียวกันซึ่งเป็นตัวแปรอุปสรรคในการจัดการศึกษาที่รุนแรงกว่าภาษาถิ่นในภาคอื่นๆ ของประเทศที่ใช้ศัพท์ภาษาไทยเป็นฐานมากกว่า และยังเป็นตัวขวางกั้นที่จะรับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตจากภายนอกได้มากกว่าจังหวัดชายแดนในภาคอื่น จึงปรากฏภูมิกรณืทางการเมืองและศาสนาให้เห็นบ่อยกว่าใน

ภูมิภาคอื่น แม้อิทธิพลทางเทคโนโลยีสามารถแพร่กระจายวัฒนธรรมจากภายนอกเข้าไปได้ทั้งด้าน ปริมาณ คุณภาพไม่ต่างกัน แต่ตัวแปรขวางกันมีความเข้มข้นต่างกัน ทำให้ซึมซับเอาวัฒนธรรม ภายนอกได้ช้ากว่า ดังเช่น การแต่งกาย ภาษาถิ่น ความเชื่อเกี่ยวกับเชื้อชาติ อิทธิพลทางเทคโนโลยี เปลี่ยนสภาพชุมชน ความเชื่อเดิมของประชาชนในชายแดนภาคใต้ช้ากว่าพื้นที่อื่น (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2555: จ-ฉ)

4. คุณภาพและโอกาสทางการศึกษาของประชาชนในพื้นที่

รัฐบาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหลายหน่วยงานได้ดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพและโอกาสทางการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 5 แห่งเพื่อรับรองเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงใน กรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล และโรงเรียนที่มีชื่อเสียงอื่นทั่วประเทศตามโครงการครอบครัวอุปถัมภ์ รวมทั้งมีการเชิญครูและวิทยากรที่มีชื่อเสียงมาให้ความรู้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามโครงการรินน้ำใจสู่น้องชาวใต้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการสอบเข้าศึกษาต่อใน สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย เพิ่มทุนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากเดิม 1,700 ทุน เป็น 10,000 ทุน ในปีการศึกษา 2552 เพื่อช่วยสนับสนุนให้นักเรียนในพื้นที่ที่เรียนดี มีโอกาส เดินหน้าสู่โลกกว้าง และกลับมาพัฒนาบ้านเกิดในอนาคต แต่หากความรุนแรงยังคงอยู่ก็ยังคงเป็น อุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาต่อไป

ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนบนพื้นฐานความหลากหลายทาง วัฒนธรรม รัฐบาลได้จัดให้มีโรงเรียนคู่ขนานระหว่างโรงเรียนสังกัด สพฐ. กับศูนย์การศึกษาประจำมัสยิด (ตาดีกา) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศาสนาและสามัญอย่างผสมกลมกลืน ทำให้การอนุรักษ์ลักษณะสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นได้ตามเจตนาของการจัดการศึกษาของชาติ นอกจากนี้ยังมีการจับคู่โรงเรียนระดับ วิทยาระหว่างสถาบันศึกษาปอเนาะกับโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมัธยมศึกษาไปช่วยเสริม วิชาสามัญให้กับสถาบันศึกษาปอเนาะ มีการจับคู่ระหว่างสถาบันศึกษาปอเนาะกับสถาบันการ อาชีวศึกษา ซึ่งสถาบันการอาชีวศึกษาจะเข้าไปช่วยเสริมด้านวิชาชีพ เพื่อให้เด็กที่จบศาสนาไปแล้วจะ ได้มีวิชาชีพติดตัวไปด้วย ซึ่งกศน. จะเข้าไปช่วยเรื่องหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นนอกจากนี้ในโรงเรียน ของรัฐตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับประถมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนเป็นระบบทวิภาษา (ไทย - มลายูท้องถิ่น) โดยใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ภาษาไทย และมีการจัดการ เรียนการสอนตามหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนสังกัด สพฐ. รวมทั้งปรับหลักสูตรอิสลามศึกษาให้ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนนับเป็นความพยายามของรัฐที่พยายามเข้าใจ และเข้าถึงอิทธิพล ทางสังคมวัฒนธรรม

แม้รัฐบาลได้พยายามเพิ่มโอกาสและพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ของคนในพื้นที่ด้วยการจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ เช่นเดียวกับภูมิภาคอื่นๆ แต่ในทางปฏิบัติก็ประสบปัญหาในการดำเนินการ โดยสาเหตุหลักคือความ ไม่สงบในพื้นที่ ที่เกิดอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง ในส่วนสถานศึกษาในระบบทั้งของภาครัฐและเอกชน ดู เหมือนมี จำนวนน่าจะเพียงพอ เช่น การศึกษาในระบบโดยรวมของภาครัฐมี 1,731 แห่ง และของ

ภาคเอกชนมี 398 แห่ง แต่จากข้อมูลผ่านสื่อสารมวลชนเป็นระยะพบว่ามี การปิดทำการชั่วคราว อันเป็นผลมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้รับบริการทางการศึกษา และเป็นผลส่งต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ให้บริการทางการศึกษาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ เห็นได้จากการสูญเสียชีวิตของประชาชนอันเกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ เช่น ในช่วงระยะตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2554 มีครูและบุคลากรเสียชีวิตแล้วจำนวน 138 ราย บาดเจ็บ 122 คน นักเรียน นักศึกษาเสียชีวิต 36 คน บาดเจ็บ 159 คน เหล่านี้ทำให้มีผลต่อความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงปรากฏการขอย้ายออกจากพื้นที่ของครูเป็นจำนวนมากทุกปี เช่น ปี 2551 ขอย้ายออกจากพื้นที่ 1,072 คน แต่ย้ายได้เพียง 276 คน ปี 2552 ขอย้ายออก 1,006 คน ย้ายได้เพียง 367 คน ดังนั้นผู้ที่ยังคงอยู่ก็คือผู้ที่อยู่เพื่อรอการย้ายออก หรืออยู่แต่กายแต่จิตใจไม่อยู่ เพราะเกรงอันตราย และการแก้ไขปัญหาโดยการจ้างครูอัตราจ้างและพนักงานราชการมาทดแทนครูที่ย้ายออกนั้น ทำให้เกิดปัญหาทางการศึกษาตามมา เนื่องจากกลุ่มครูเหล่านี้บางส่วนขาดประสบการณ์และความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ผลลัพธ์คือคุณภาพการปฏิบัติหน้าที่ ผลกระทบคือคุณภาพของผู้เรียน และผลที่ตามมาคือ ความมั่นคง มั่งคั่งของประเทศเสื่อมสลายลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป้าหมายของการจัดการศึกษาภายใต้สภาวะความไม่สงบในพื้นที่ และภายใต้สภาวะของครูที่สอนไม่ตรงตามวุฒิในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง โดยหากพิจารณาจากจำนวนที่มีอยู่จริงที่สอนวิชาสามัญคือ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ รวม 7,642 คน เป็นครูที่สอนไม่ตรงวุฒิถึง 2,338 คน หรือประมาณร้อยละ 30.59 ซึ่งหากพิจารณาเป็นรายวิชาพบว่ารายวิชาที่มีครูสอนไม่ตรงวุฒิมากที่สุดเรียงตามลำดับคือ ภาษาไทย ร้อยละ 37.46 คณิตศาสตร์ ร้อยละ 36.36 ภาษาอังกฤษ ร้อยละ 33.93 สังคมฯ ร้อยละ 22.59 และวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 21.32 และหากเชื่อว่าการได้สอนตรงวุฒิของครูส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนได้จริง สภาวะการดังกล่าวยิ่งเสมือนเป็นการซ้ำเติมทำให้ผลสอบ O-NET ของนักเรียนในพื้นที่อยู่ในระดับต่ำโดยในปีการศึกษา 2552 ต่ำกว่าปี 2551 ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนในระดับอุดมศึกษาด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2555: ฌ-ฎ)

5. การบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมื่อพิจารณาสภาพการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้เอื้อต่อโอกาสการเข้ารับการศึกษาของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า มีจำนวนสถานศึกษาของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า มีจำนวนสถานศึกษาทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชนรวม 4,464 แห่ง มีครู 63,898 คน ต่อ นักเรียน 1,195,574 คน ซึ่งเฉลี่ยรวมในอัตราส่วนผู้สอนต่อผู้เรียนประมาณ 1 ต่อ 19 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น่าพอใจ

หากพิจารณาหน่วยงานบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่าในปัจจุบันมีหน่วยงานรับผิดชอบหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่มีความเป็นเอกภาพ แม้จะบริหารจัดการในกรอบนโยบายและกฎหมายการศึกษาเดียวกันก็ตาม การจัดการศึกษาไม่เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน และอาจเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรและอุปกรณ์ทางการศึกษาโดยไม่จำเป็น เช่น การบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทำการสอนหรือฝึกหัดด้าน

อาชีพ ทางสถาบันการอาชีวศึกษา วิทยาลัยชุมชน และ กศน. ขาดการบูรณาการร่วมกัน มีลักษณะต่างคนต่างจัดกิจกรรม ทำให้เกิดการซ้ำซ้อนในการทำงานและไม่มีความต่อเนื่อง

อีกประเด็นหนึ่งคือเรื่องของการสื่อสาร การที่ยังคงมีจำนวนนักเรียนในโรงเรียนของเอกชนมากกว่าโรงเรียนของรัฐในระดับมัธยมศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศปัจจุบันโรงเรียนรัฐได้มีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่แล้ว โดยการจัดสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนรัฐ อาจสะท้อนให้เห็นว่ารัฐยังมีจุดอ่อนด้านการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจว่าคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนของรัฐโดยเฉพาะด้านอิสลามศึกษายังไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิต จึงยังคงนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และอาจสะท้อนให้เห็นว่ารัฐยังไม่สามารถเปลี่ยนค่านิยมของการรับบริการทางการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2555: ๑๖-๑๗)

6. แผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ.2552-2555)

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2553: 2) กล่าวว่า คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2552 เห็นชอบแผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ.2552-2555) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ยึดเป็นกรอบในการดำเนินงาน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2552 เป็นต้นมา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

วิสัยทัศน์

มุ่งจัดการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและพัฒนาพื้นที่ โดยยึดแนวทางพระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ตลอดจนหลักคุณธรรมนำความรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรศาสนาเพื่อสร้างสันติสุขและเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเชื่อมโยงสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก ภายในปี 2555

พันธกิจ

- 1) จัดการศึกษาให้ทั่วถึงและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น
- 2) จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต เสริมสร้างสังคมสันติสุข และเสริมสร้างความมั่นคงของชาติภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

- 3) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน

- 4) จัดกลไกการบริหารจัดการด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

- 5) จัดการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพและการมีงานทำ

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เด็ก เยาวชน ประชาชน ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง
- 2) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานด้วยรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความต้องการ สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมที่หลากหลาย

3) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา สถาบันการศึกษา แหล่งเรียนรู้กับองค์กรชุมชนและองค์กรศาสนา นำไปสู่สังคมสันติสุขและประเทศชาติมั่นคง

4) เพื่อให้การประสานนโยบายการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพ

5) เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคง ส่งเสริมความเป็นไทยและความเป็นชนชาติเดียวกัน

เป้าหมาย

1) ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้น

2) ประชากรวัยแรงงานได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพเพิ่มขึ้น

3) ประชากรใช้ภาษาไทยที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ควบคู่กับภาษาท้องถิ่นมากขึ้น

4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลัก ระดับช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สูงขึ้น

5) ผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษามีงานทำเพิ่มขึ้น

6) ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีขวัญกำลังใจ มีความปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

7) สังคมมีความสมานฉันท์ เกิดความสันติสุข และภาคภูมิใจในความเป็นไทยและความเป็นชนชาติเดียวกัน

ยุทธศาสตร์และมาตรการการพัฒนาการศึกษา

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2554: 4-7) กล่าวว่า การดำเนินการพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก ยุทธศาสตร์และมาตรการเร่งด่วน ประกอบด้วย

1) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาของรัฐ

1.1) เร่งยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นโดยเร่งพัฒนาครูอัตราจ้าง ครูประจำการและครูที่สอนไม่ตรงวุฒิ เช่น ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดตั้งศูนย์พัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาวะวิกฤต เพื่อเร่งดำเนินการยกระดับคุณภาพการศึกษาและจัดให้มีโครงการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนไม่ตรงตามวุฒิในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

1.2) ส่งเสริมการศึกษาระบบทวิภาษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ภาษาไทยซึ่งฟัง พูด อ่านออก และเขียนได้ ควบคู่กับภาษาท้องถิ่น เช่น สนับสนุนให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินโครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย โดยบูรณาการกับผลการวิจัยด้านการสอนระบบทวิภาษา เป็นต้น

1.3) ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความปลอดภัยในการเดินทางสำหรับผู้เรียน เช่น ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดให้มีรถรับส่งที่มีระบบรักษาความปลอดภัยที่เข้มแข็งเพื่อให้ผู้ปกครองรู้สึกมั่นใจในการส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนของรัฐ

1.4) จัดการเรียนการสอนวิชาสามัญ เพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้เรียนจบ การศึกษาภาคบังคับ และเร่งรัดแก้ปัญหาเด็กขาดโอกาสการศึกษาในระบบ เนื่องจากปัญหาครอบครัว การออกกลางคันหรือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยการจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น ให้สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่ง ครูเข้าไปสอนวิชาสามัญให้กับผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะที่ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ เป็นต้น

2) สนับสนุนกิจกรรมอิสลามศึกษาทุกระดับอย่างจริงจัง

2.1) ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเปิดสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในสถานศึกษาของรัฐ (ทำนองเดียวกับสถาบันศึกษาปอเนาะ) เพื่อส่งเสริมอิสลามศึกษา ซึ่งสอดคล้อง กับวิถีชีวิตและความต้องการของประชาชนในพื้นที่

2.2) จัดให้มีการกำหนดมาตรฐานและวัดผลสัมฤทธิ์ด้านอิสลามศึกษา และพัฒนาระบบการเทียบโอนและสอบเทียบความรู้อิสลามศึกษาให้นักเรียนที่จบอิสลามศึกษาตอนปลายให้ สามารถศึกษาต่ออุดมศึกษา โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดมาตรฐานและ พัฒนาระบบการเทียบโอนและสอบเทียบความรู้อิสลามศึกษา

3) สนับสนุนโรงเรียนเอกชนอย่างจริงจัง

ปรับระบบอุดหนุนการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันศึกษา ปอเนาะ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ให้มีประสิทธิภาพและสะท้อนกับสภาพความเป็นจริง ควบคู่กับพัฒนาระบบการกำกับ ติดตามให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา การศึกษา

4) ส่งเสริมการศึกษาเพื่อเสริมสร้างอาชีพ

ส่งเสริมการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เพื่อการเสริมสร้างอาชีพอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

5) ปรับระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

ให้มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างบูรณาการ เพื่อให้มีเอกภาพ โดยให้มีคณะกรรมการ บริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผู้บริหารระดับสูงเป็นประธานมีอำนาจ สั่งการ รับผิดชอบ ทั้งด้านบริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ บริหารวิชาการ และบริหารทั่วไป เพื่อให้สามารถประสาน การดำเนินงานในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐและกระทรวง ตลอดจนกำกับ ติดตาม การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้บรรลุตามเป้าหมาย

ส่วนที่สอง ยุทธศาสตร์และมาตรการระยะต่อไป ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 34 มาตรการใน 6 กลยุทธ์ ได้แก่

1.1) พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ขั้น ส่งเสริมให้สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานจัดโครงการกิจกรรมวิชาการและเสริมหลักสูตรที่บูรณาการระหว่างความ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการเรียนรู้สังคมภายนอก และโครงการพัฒนาหลักสูตรต้นแบบ บูรณาการ วิชาการศาสนาและวิชาสามัญ เป็นต้น

1.2) ส่งเสริมการวิจัยเพื่อการจัดการศึกษา โดยส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้การวิจัยเป็นฐานในการจัดการศึกษา เช่น โครงการความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

1.3) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ เช่น โครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาตามแนวพระราชดำริ โครงการอุทยานการศึกษาวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ขยายแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

1.4) พัฒนาสื่อและเทคโนโลยี เช่น โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการเรียนการสอนแบบ e-Learning ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู และให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาค เป็นต้น

1.5) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เช่น โครงการพัฒนาห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์วิทยาลัยชุมชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

1.6) พัฒนาคู่มือและบุคลากรทางการศึกษา เช่น โครงการพัฒนาคู่มือเพื่อระดับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2) ยุทธศาสตร์ ส่งเสริมศาสนาศึกษา ประกอบด้วย 19 มาตรการใน 2 กลยุทธ์ ได้แก่

2.1) ส่งเสริมการศึกษาอิสลามศึกษา เช่น โครงการพัฒนาคู่มือและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาของรัฐ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถาบันการสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยความร่วมมือระหว่างไทย-มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โครงการสนับสนุนโรงเรียนคู่ขนานศูนย์การศึกษาอิสลามศึกษาประจำมัสยิด (ตาดีกา) และโครงการความร่วมมือทางวิชาการเครือข่ายมหาวิทยาลัยที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น

2.2) ส่งเสริมการศึกษาพุทธศาสนาและศาสนาอื่น เช่น โครงการพัฒนาการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนของรัฐ เป็นต้น

3) ยุทธศาสตร์เสริมสร้างโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบด้วย 21 มาตรการใน 3 กลยุทธ์ ได้แก่

3.1) กระจายโอกาสสู่ทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่น โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสู่ศูนย์ประสานงานทางการศึกษาและอาชีพระดับตำบล เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนในพื้นที่ และโครงการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประจำวัด - มัสยิด เนื่องจากเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ประชาชนเข้าถึงง่าย

3.2) เสริมสร้างโอกาสการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น โครงการจัดสรรทุนการศึกษาสาขาขาดแคลน เป็นต้น

3.3) ส่งเสริมการศึกษานักเรียนกลุ่มพิเศษ เช่น โครงการส่งเสริมทุนการศึกษานักเรียนกลุ่มพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะโควตาพิเศษ

4) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพและการมีงานทำประกอบด้วย 17 มาตรการใน 4 กลยุทธ์ ได้แก่

4.1) พัฒนาอาชีพกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น โครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วิชาชีพในพื้นที่หน้าด่านแนวชายแดนและขยายพื้นที่บริการด้านวิชาชีพในเขตพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น

4.2) เสริมสร้างโอกาสการศึกษาด้านอาชีพ เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรชุมชน โครงการพัฒนาทักษะอาชีพครบวงจรในสถาบันศึกษาปอเนาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงการฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นต้น

4.3) พัฒนาทักษะด้านอาชีพ เช่น โครงการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้ผลิตเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมฮาลาลในพื้นที่ และโครงการพัฒนากำลังคนสู่ตลาดแรงงาน เป็นต้น

4.4) ส่งเสริมความร่วมมือกับสถานประกอบการ เช่น โครงการศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ทักษะด้านอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการที่แท้จริง

5) ยุทธศาสตร์ พัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาประกอบด้วย 22 มาตรการใน 3 กลยุทธ์ ได้แก่

5.1) เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้สอดคล้องกับสภาพและปัญหาที่แท้จริง

5.2) เสริมสร้างขวัญกำลังใจ เช่น โครงการรักษาความปลอดภัยครูและสถานศึกษา เป็นต้น

5.3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของชุมชนและองค์กรศาสนา เช่น โครงการระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อความปลอดภัยแบบบูรณาการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรศาสนาเข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น

6) ยุทธศาสตร์จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ประกอบด้วย 29 มาตรการใน 3 กลยุทธ์ ได้แก่

6.1) ส่งเสริมการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง เช่น โครงการส่งเสริมปัญญาชนมุสลิมให้มีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นและการศึกษา และโครงการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการอยู่ดีมีสุขของชุมชนและสังคม เป็นต้น

6.2) ส่งเสริมความเป็นชาติและสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น โครงการเปิดโลกเรียนรู้ในสังคมพหุวัฒนธรรม โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเป็นอยู่ต่างวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมนอกพื้นที่มากขึ้น และโครงการเปิดโลกเรียนรู้เสริมสร้างการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันตามแนวทางวิถีพุทธ - มุสลิม เพื่อสร้างสันติสุข เป็นต้น

6.3) ส่งเสริมสันติศึกษา เช่น โครงการพัฒนาการเรียนรู้สันติศึกษา เป็นต้น

6.4) สร้างพื้นที่ทางสังคมให้เยาวชน เช่น โครงการกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์และสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เป็นต้น

6.5) เสริมสร้างความปลอดภัยของครู เช่น โครงการศูนย์ครูใต้แม่พระราชดำริเพื่อให้ครูได้มีความเป็นอยู่ที่ปลอดภัย เป็นต้น

6.6) เสริมสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา เช่น โครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมก่อสร้างรั้วและถนนภายในโรงเรียน เป็นต้น

การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม โดยให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น สามารถทำให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข การใช้การศึกษาเป็นตัวแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ขจัดความไม่รู้ การชักจูงในทางที่ผิด โดยใช้ สติปัญญาในการไตร่ตรอง และได้รับการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศได้รับการพัฒนา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตัวแปร

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้น แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ เพศ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน ซึ่งแต่ละตัวแปรมีแนวคิดและ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาศึกษา ดังนี้

เพศ เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการบริหารงานของ ผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของครูและบุคลากรใน สถานศึกษา ตามหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ ความสำคัญต่อความเสมอภาคในโอกาสของบุคคล โดยมาตรา 79 กำหนดว่า บุคคลย่อมเสมอภาคใน กฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน บทบาทหญิงชาย หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Gender นั้นเป็นเพียงมุมมองหนึ่งในการบริหารงาน บุคคลแนวใหม่ ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์บุคลากรขององค์กร (Employee) และลูกค้าหรือผู้รับบริการ (Customer) เป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบของความเป็นผู้ชายและความเป็นผู้หญิงในสังคม บทบาท ที่แตกต่างกันของผู้หญิงและผู้ชาย ความคาดหวังจากสังคมที่มีต่อผู้หญิงผู้ชายซึ่งแตกต่างกันเพื่อทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความต้องการที่แตกต่างกันของผู้หญิงและผู้ชาย ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ หน่วยงานทางการศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กร จะต้องศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างของทรัพยากรหญิง และชาย เพื่อให้องค์กรสามารถสร้างภาพ ที่เอื้อต่อการทำงานของ บุคลากรทั้งสองกลุ่ม ซึ่งทำให้อ องค์กรสามารถใช้ศักยภาพจากบุคลากรได้อย่างเต็มที่เพื่อชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษาก็เป็นองค์กรหนึ่งที่มี บุคลากรที่ประกอบด้วย ทั้งเพศชายและเพศหญิงย่อมมีความคิดหรือทัศนคติมุมมองในการบริหารของ ผู้บริหารองค์กรที่แตกต่างกัน

จากการศึกษา วิสิฐฐ์ กิจปรีชา (2541 : 34-35) ได้กล่าวถึง ผลการศึกษาในเรื่องเพศ ที่มีผล ต่อการปฏิบัติงาน เห็นว่าความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ยังไม่มีความเด่นชัดในเรื่องของ ความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะการแก้ปัญหาและการวิเคราะห์ การจูงใจในการทำงานความเป็น ผู้นำ การเข้าสังคม และความสามารถในการเรียนรู้ ในขณะที่เดียวกันผลการศึกษา พบว่าผู้หญิงจะ ปฏิบัติงานตามระเบียบมากกว่าเพศชาย แต่ผู้ชายกลับมีลักษณะกระตือรือร้นกว่าเพศหญิงในเรื่องของ ความคาดหวังจะทำอะไรให้ประสบความสำเร็จ แต่ในเรื่องของผลผลิตที่ได้จากการปฏิบัติงานไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศหญิงและเพศชายโดยเฉพาะสังคมที่เปลี่ยนไปเพศหญิงและเพศชายก็มี ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ นุชฤดี รุ่ยใหม่ (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาการรับรู้คุณภาพชีวิตงานและความผูกพันองค์กรกรณีพนักงานอัตราจ้าง มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สวนดุสิต ได้กล่าวถึง ลักษณะส่วนบุคคลกับความผูกพันองค์กร ระหว่างเพศชายและเพศหญิง มีความผูกพันองค์กรแตกต่างกัน โดยมีผลมาจากการบริหารจัดการขององค์กรในด้าน นโยบาย วัฒนธรรม วัสดุทัศนัย พันธกิจ รวมทั้งรูปแบบการทำงานของผู้บริหารที่ทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร

สรุปได้ว่า เพศ มีผลต่อการบริหารและมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูเพราะการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของทั้งเพศชายและเพศหญิงสามารถ เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน ส่วนด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านความคิดของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกัน เนื่องจากวัฒนธรรมทางสังคมเป็นตัวกำหนด

วุฒิทางการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร เพราะผู้บริหารยังมีการศึกษาสูงก็จะมีผลดีต่อหน่วยงาน มีความอดทน และมีความเป็นผู้นำที่ดี เพราะการมีการศึกษาสูงทำให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วุฒิการศึกษาหรือระดับการศึกษาเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงระดับการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น จะเห็นว่าการศึกษาหรือการรับรู้สิ่งต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพล ทำให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งมีผลต่อเนื่องไปถึงประสิทธิผลของสถานศึกษานั้น ระดับการศึกษาของครูเป็นตัวแปรหนึ่งที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยของ สำอาง ใจการณ์ (2544: 105) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปัว จังหวัดน่าน ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่า ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษา สถานที่ตั้งของโรงเรียน และระยะทางจากบ้านพักประจำถึงโรงเรียนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยวิชาการ บัวหอม (อ้างถึงใน สมพร เพชรสงค์ , 2532: 29) วิจัยเรื่องสมรรถภาพในการบริหาร งานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ สังกัดเทศบาลใน 14 จังหวัดภาคใต้ พบว่า สมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับรัชนีกร แสงกาญจน์ (2546 : 57-58) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพผู้บริหารสตรีกับประสิทธิผลของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้กล่าวถึงผลการสังเคราะห์งานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาประเมินประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า วุฒิการศึกษาของครูมีอิทธิพลต่ออัตราการเลื่อนชั้น อัตราการเรียนต่อ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน วุฒิการศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของตัวแปรด้านสถานภาพทางบุคคลที่สำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ มีความสามารถ มีการศึกษาที่ดี และมีความรู้ด้านวิชาการเป็นอย่างดี ตลอดจนมีการจัดระเบียบในหน่วยงานที่ เหมาะสม ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการทำงานและติดต่อประสานงาน เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

สรุปได้ว่า วุฒิการศึกษาส่งผลให้ทัศนะของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อการบริหารของผู้บริหาร ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวุฒิการศึกษาเป็นตัวแปรหนึ่งในการศึกษารั้งนี้

ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารงานของผู้บริหาร ตามทัศนะของครูผู้สอน เพราะประสบการณ์จะช่วยให้ครูเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ตามความเป็นจริงดีขึ้น การได้ผ่านงานมากย่อมทำให้ครูมีความรอบรู้มากกว่าครูที่ไม่เคยผ่านงานนั้นๆ มาก่อน

จากการศึกษา อาร์มี (1958 อ้างถึงใน อรุณ รัชธรรม, 2540) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ (Experience) เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคลิกลักษณะของบุคคลต่างกัน บุคคลแม้จะเจริญเติบโตมาในภาวะแวดล้อมเดียวกัน แต่หากมีประสบการณ์ต่างกันแล้วจะส่งผลต่อบุคลิกภาพโดยรวมต่างกัน เพราะประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจะมีผลกระทบต่อลักษณะร่างกายและจิตใจ ความต่างกันทางประสบการณ์จะมีบทบาทต่ออารมณ์และท่าทีบุคลิกภาพ ประสบการณ์ในที่นี้หมายรวมถึง การศึกษาอบรม ความเคยผ่านงานเคยผ่านเหตุการณ์ เนื่องจากบุคลิกภาพของบุคคลไม่ใช่สิ่งตายตัวย่อมสามารถเปลี่ยนแปลงได้หากปัจจัยที่ประกอบเป็นบุคลิกลักษณะเปลี่ยนแปลงไป ในการบริหารก็เช่นกัน ประสบการณ์จึงเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยพิจารณาในการใช้คนหรือวางคนให้เหมาะสมกับงาน และเป็นเครื่องช่วยบำบัดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้ถูกจุดด้วย ดังที่ อรุณ รัชธรรม (2540 : 178) ได้อธิบายว่า ประสบการณ์และความสามารถเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของหน่วยงานที่จะช่วยให้งานสำเร็จผล ผู้ที่มีประสบการณ์จะประเมินงานต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการให้สำเร็จอย่างระมัดระวัง ประเมินการถึงระดับประสบการณ์และทักษะในแต่ละระดับของสมาชิกในหน่วยงานจนแน่ใจ หน่วยงานที่มีบุคลากรที่มีประสบการณ์ในงานที่ทำ ถึงจะทำให้งานสำเร็จได้ เพราะเป้าหมายสำคัญของหน่วยงานคือ การแสวงหาความสำเร็จของแต่ละคนที่รวมเป็นหน่วยงาน หากผู้นำไม่มีประสบการณ์ก็จะกลายเป็นจุดอ่อนของหน่วยงานในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สุพรรณิการ์ พลายน้อย (2550 : 39) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ในการทำงานของครูเป็นตัวแปรสำคัญเพราะประสบการณ์ เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน นิพนธ์ อนันตชาติ (2550 : 36) ได้อธิบายไว้ว่า ประสบการณ์ย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความชำนาญทักษะ ทัศนคติ ทุกคนได้รับประสบการณ์ไม่เท่าเทียมกัน ผู้มีประสบการณ์มากกว่าจะเรียนรู้และปฏิบัติงานได้เป็นผลสำเร็จดีกว่าผู้มีประสบการณ์น้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไร ทองด้วง (2545: 103) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานประกันคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนนาร่องสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง ตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ประเมินการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนนาร่องสูงกว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี

สรุปได้ว่า ประสบการณ์ในการทำงานมีผลต่อทัศนคติ ความคิดเห็นมีผลต่อการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้โดยอาศัยเวลาหรือประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มา ดังนั้นประสบการณ์จึงเป็นตัวแปรที่น่าสนใจและผู้วิจัยได้นำมาศึกษาในครั้งนี้

ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน หมายถึง การจำแนกครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนออกเป็นหัวหน้าฝ่ายงาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้สอน ตามโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนโดยคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ในการทำงาน ซึ่งแต่ละหน้าที่ผู้บริหารจะพิจารณาตามความเหมาะสม จากประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของ

ผู้บริหารต่างกัน ดังที่ นิพนธ์ พรพิพัฒน์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหา การบริการจัดการ การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการปฏิรูปการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อสภาพ และปัญหาการบริหารจัดการ การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการการดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 สอดคล้องกับพยุ่ง มูลตรีภักดี (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนพุทธศักราช 2541 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ตามความเห็นของข้าราชการครู ผลการวิจัย พบว่า สภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีเพียงด้านการบริหารโรงเรียน กิจกรรมการจัดการจัดหาแหล่งความรู้ สื่อเทคโนโลยีอย่างเพียงพอ และปรับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับปานกลางปัญหาในการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียน ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการเรียนการสอน และด้านบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนด้านการบริหารโรงเรียน แตกต่างกัน และพิมล รอดเรืองศรี (2543 :65) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในแต่ละด้านและโดยภาพรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยคาดว่า ตำแหน่งหน้าที่น่าจะมีผลต่อทัศนคติในการบริหารงานของผู้บริหาร

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารทั้งสิ้น เพราะลักษณะการบริหารงานระหว่างเพศหญิงและเพศชาย มีผลต่อการใช้ทักษะในการบริหารและมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูแตกต่างกัน เนื่องจากวัฒนธรรมทางสังคมเป็นตัวกำหนด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการทำงานมีผลต่อทัศนคติ ความคิดเห็นที่มีผลต่อการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้โดยอาศัยเวลาหรือประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มา เพราะประสบการณ์ทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์สามารถนำความรู้ซึ่งมีวุฒิการศึกษาหรือระดับการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ และความรู้ นำลงสู่การปฏิบัติเพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ ตามที่นักวิชาการและนักการศึกษากล่าวไว้ในเบื้องต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบว่ามีผู้ใดศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเปรียบเทียบสภาพการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3 ดี (3 D) จึงนำเสนอ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคืองานวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศดังนี้

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ไพฑูรย์ การเพียร (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ หาค่า ร้อยละโดยใช้หลักการบริหารฯ ด้าน คือ การวางแผนด้านกระตุ้นและจูงใจ ด้านการประสานงาน และด้านการประเมินผล พบว่า ด้านการวางแผน ครูผู้สอนกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมทำแผนงานโครงการและกิจกรรมรองรับที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยจะส่งเสริมสถานการณ์ และโอกาสคำนึงถึงพฤติกรรมที่แสดงออกมาในปัจจุบันของนักเรียนเป็นหลัก ด้านกระตุ้นและจูงใจ ครูผู้สอนให้ความสำคัญในการรักษาความสะอาดของสถานศึกษา การมอบเกียรติบัตรและรางวัลให้กับนักเรียนที่มีมารยาทดีงามการทำให้นักเรียนที่ทำผิดตามระเบียบวินัย โดยการว่ากล่าว ตักเตือนและอบรมสั่งสอนให้เด็กรู้ผิดชอบพฤติกรรมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนนอกจากนี้ยังกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้ปกครองทราบถึงความสำคัญของการมีวินัย ด้านการประสานงาน มีการประสานงานกับผู้ร่วมงานและผู้ปกครองนักเรียนตลอดจนฝ่ายปกครองในโรงเรียน เพื่อรับทราบ ปัญหาและดำเนินการส่งเสริมการมีวินัยนักเรียน เพื่อหาแนวทางและรูปที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ด้านการประเมินครูผู้สอนมีการประเมินผลโครงการส่งเสริมวินัยในตนเองอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมแบบไม่เป็นทางการ และพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น รายงานผลโดยใช้วิธีรายงานให้ที่ประชุมทราบด้วยวาจา แต่ขาดหลักฐานการรายงานผลเป็นลายลักษณ์อักษร ควรจัดให้มีหลักฐานในการรายงานผลด้วยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเพศหญิง และเพศชาย มีคะแนนจริยธรรมรายด้านและคะแนนจริยธรรมรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และที่สังกัดประเภทโรงเรียนต่างกันมีคะแนนจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความเคารพต่อกฎหมาย บ้านเมือง ความยุติธรรม ความเสียสละ ความสามัคคี และคะแนนจริยธรรมรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับระดับจริยธรรมรายด้านของอาจารย์ มัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับ 3 (มีจริยธรรมเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นในหมู่คณะเล็กๆ) และอยู่ในระดับ 4 (มีจริยธรรมเพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม) ส่วนระดับจริยธรรมรายด้านของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลอยอยู่ในระดับ 3 (มีจริยธรรมเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นในหมู่คณะเล็กๆ) และระดับจริยธรรมรวมทุกด้านของอาจารย์ และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับ 3 (มีจริยธรรมเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นในหมู่คณะเล็กๆ)

ศศิเทพ ปรำนำนาค (2543: 2) ได้ศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สหวิทยา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดกิจกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมีการกำหนดนโยบายการจัดกิจกรรมโดยยึดความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมในสถานศึกษา และจุดประสงค์ของหลักสูตรโดยคำนึงถึงความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 2) ปัญหาการจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนมีปัญหาการจัดกิจกรรมนักเรียนในเรื่องของผู้บริหารโรงเรียนขาดดุลพินิจใน

การวินิจฉัยสั่งการให้มีความสำคัญ และให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมน้อย ขาดบุคลากรวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณไม่เพียงพอ ครูอาจารย์ขาดความรู้และทักษะและไม่ร่วมมือ นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและไม่เห็นความสำคัญ

พยุง มูลตรีภักดี (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนพุทธศักราช 2541 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ตามความเห็นของข้าราชการครู ผลการวิจัย พบว่า สภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีเพียงด้านการบริหารโรงเรียน กิจกรรมการจัดการจัดหาแหล่งความรู้ สื่อเทคโนโลยีอย่างเพียงพอ และปรับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับปานกลางปัญหาในการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียน ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการเรียนการสอน และด้านบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนด้านการบริหาร โรงเรียน แตกต่างกัน ส่วนด้านคุณภาพนักเรียนและด้านการเรียนการสอนมีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลาง กับขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน และด้านบริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ส่วนโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

จินตนา รอดเรืองคุณ (2546: ง) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของผู้บริหารโรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพการส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารโรงเรียนด้านกิจกรรมแนะแนว ผู้บริหารปฏิบัติ อยู่ในระดับมากทุกบทบาท รายการที่ปฏิบัติอันดับสูงสุด ได้แก่ การกำหนดนโยบายเป้าหมายและประชุมชี้แจงแก่บุคลากร ด้านกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกบทบาท รายการที่ปฏิบัติอันดับสูงสุด ได้แก่ การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีโดยให้ครูมีส่วนร่วมมีการสังเกตการณ์สอน ด้านกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ ผู้บริหารปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกบทบาท รายการที่ปฏิบัติอันดับสูงสุด กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามความถนัดความสนใจ ประชุมอบรมครูให้มีความรู้ ทักษะในการจัดกิจกรรม ส่วนปัญหาที่พบได้แก่ ขาดวิทยากรท้องถิ่นที่จะให้ความรู้แก่นักเรียน ขาดครูที่มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรม

ถนอม กุลจณีย์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 4 ด้านแรก คือ ด้านการกำหนดนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินผลทางจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดนโยบายรองลงมา คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ตามลำดับส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมี

ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นด้านการประเมินผลทางจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการกำหนดนโยบาย และด้านการจัดสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2 ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ตามลำดับ ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับช่วงชั้นต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุศรี ศิริวงศ์พากร (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีกับการเข้าร่วมกิจกรรมนโยบายสถานศึกษา 3ดี (3D) พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครมีการรับรู้ข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ของคณะ/มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับนโยบายสถานศึกษา 3D อยู่ในระดับปานกลาง มีทัศนคติต่อนโยบายสถานศึกษา 3D ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทยอยู่ในระดับมาก ด้านประชาธิปไตย และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลางและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยดำเนินการตามนโยบายสถานศึกษา 3D อยู่ในระดับมาก

อารีรัตน์ ศรีเครือตง (2554: 66) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3ดี (3D) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย ผลจากการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกำกับ ติดตามประเมิน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Russell (1967 อ้างถึงใน สมาน แก้วคำไสย์ , 2545: 35) ได้วิจัยเรื่องความสามารถที่จำเป็นสำหรับครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อศึกษาพื้นฐานและประสบการณ์ของครูใหญ่ พบว่า ความสามารถของครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นอยู่กับความเข้าใจของงานนั้นๆ ซึ่งแต่ละอย่างต้องการความรู้ความเข้าใจต่างกัน ความสามารถของครูใหญ่ที่จำเป็นได้แก่ ความเข้าใจ ความสามารถในการจัดเตรียมและความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณและปัญหาต่างๆ

Warshaw (1978) ศึกษาเรื่องเหตุผลทางจริยธรรมของเด็กเกรด 4 และ 6 ในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์เกอร์ ผลการวิจัย พบว่า เพศและระดับชั้น ไม่มีอิทธิพลต่อการใช้อิทธิพลเชิงจริยธรรมของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่องค์ประกอบที่น่าสนใจ คือ กลุ่มเพื่อนและอิทธิพลของโรงเรียนอาจส่งเสริมให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นได้

Thurston (1998) ศึกษาเรื่อง การรักษาคุณธรรม จริยธรรมโรงเรียนชุมชนในชนบท ได้เสนอการดูแลจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมโรงเรียนให้ปลอดภัยและพัฒนาให้นักเรียน ให้มี

ความรับผิดชอบในการทำความเคารพและมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น โดยการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนให้เป็นแหล่งในการรักษาคุณธรรม จริยธรรมไว้ การสอนทักษะในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งในชุมชน โดยการเน้นทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสำหรับการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถึงแม้การวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย สถานศึกษา 3D ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย แต่วัตถุประสงค์หลักของนโยบายนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนในส่วนของ การบ่มเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝัง และปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ขั้นในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งหากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเอาใจใส่ มีระบบ มีหลักการ มีขั้นตอน มีวิธีการ ตลอดจนเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพแล้วย่อมเป็นผลดีที่จะเกิดกับผู้เรียน จึงขอแสดงความคิดเห็นว่า นโยบายสถานศึกษา 3D ควรได้รับไว้เป็นนโยบายหนึ่งของสถานศึกษาที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

